ΒΙΩΝ

ΕΤΟΣ Α'. ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ ΤΗι 15η ΜΑΙΟΥ 1878 ΦΥΛΛ. 6.

ΠΕΡΙ ΦΙΛΟΔΟΞΙΑΣ

ΣΧΕΤΙΚΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ.

ὑπὸ

Θ. Βενετσάνου.

(συνέχεια καὶ τέλος)

Σύμπας ὁ αὐτοκρατορικὸς αὐτοῦ βίος ὑπῆρξε γόνιμος ἀγαθοποιοῦ πνεύματος καὶ καρδίας· αὐτὸς παντος ἄλλου συμπαθῶς ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν σφαδάζουσαν ὑπὸ τοὺς πόδας ἀνοικτίρμονος ἐχθροῦ μεγαλοπρεπῆ Γαλλίαν· αὐτὸς περιῆλθεν πᾶσαν τὴν Εὐρώπην, ὅπως τῇ συμπράξει καὶ ἀποφάσει τῶν ἐθνῶν προληφθῶσιν, ἂν οὐχὶ οἱ ἀνθρωποφάγοι πόλεμοι, τὰ ἐκ τούτων ἐπακολουθοῦντα ἀδικαιολόγητα δεινά.

Ἀλλὰ πολὺ μεγαλείτερα ἐχέγγυα ἔδωκεν ὁ αὐτοκράτωρ ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος· διότι ἐνῷ εἶχε τὸ μεγαλήτερον ἐνδιαφέρον ὡς πρὸς τὴν ἐπιτυχῆ καὶ αἰσίαν αὐτοῦ λύσιν, ἠκολούθει ὄπισθεν τὴν Εὐρώπην.

Τὸ πρῶτον ἔργον τῆς Εὐρωπαϊκῆς συνεννοήσεως ἐξῆλθε τῶν χειρῶν τοῦ αὐστριακοῦ διπλωμάτου περιφανοῦς Ἀνδράση· τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει εὐ-

ρωπαϊκοῦ συνεδρίου, προηγεῖτο πάντοτε καὶ παντοῦ, διὰ τὴν ἐπὶ τῆς Τουρκίας ἐπιῤῥοὴν τῆς Ἀγγλίας, ὁ ἀντιπρόσωπος αὐτῆς· εἰς αὐτὴν τὴν Ἀγγλίαν καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Δέρβυ συνετάχθη καὶ τὸ διπλωματικὸν ἐκεῖνο ἐξάμβλωμα, ὅπερ Λονδίνειον πρωτόκολλον ἐπωνομάσθη.

Ἀλλὰ πλὴν τούτων, καὶ πρὶν ἢ ξιφουλκήσῃ καὶ ἀποδυθῇ εἰς ἀγῶνα ἀκαταγώνιστον, ὡς ἐκ τῶν συνεχομένων συμφερόντων καὶ τῶν ἐνεχομένων ἐθνῶν, τὸ ἀνακτοβούλιον αὐτοῦ ἔγραφε πρὸς τὸ τοῦ ἁγίου Ἰακώβου. Καταλάβετε σεῖς διὰ τοῦ στόλου σας τὴν Κωνσταντινούπολιν· ἐξαναγκάσατε, ἔλεγεν εἰς τὴν Εὐρώπην, σεῖς τὸν Σουλτάνον νὰ σεβασθῇ τὴν ἀπόφασίν σας, καὶ πραγματοποιήσῃ, τῇ ἐπιβλέψει καὶ συνδρομῇ σας, τὰς ὁρισθείσας μεταῤῥυθμίσεις, ἐπ' ἀγαθῷ τῶν χριστιανῶν καὶ πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῦ καὶ τοῦ δυστυχοῦς ἐπίσης τουρκικοῦ λαοῦ.

Οὕτως ἐπολιτεύετο ὁ αὐτοκράτωρ καὶ τὸ ἀνακτοβούλιον αὐτοῦ, μὴ δυνάμενος νὰ ἐγκαταλείψῃ εἰς τὴν ἐκδίκησιν τοῦ δυνάστου τοὺς ἐπαναστάντας ὁμοδόξους καὶ ὁμοφύλους του, ἀλλὰ καὶ μὴ θέλων νὰ προσκρούσῃ εἰς ὑποχρεώσεις ἐπιβεβλημένας διὰ συνθηκῶν, ὧντινων τὴν ἰσχὺν θὰ ἐπεκαλεῖτο ἡ Εὐρώπη καὶ μάλιστα ἡ Ἀγγλία, ἡ παντὶ σθένει προσπαθοῦσα ὅπως διατηρηθῇ τὸ καθεστὸς ἐν Τουρκίᾳ.

Ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ μόλον τὸν καταλαβόντα τὸ κράτος του ἐρεθισμὸν — μετὰ τὰς ἐν Βουλγαρίᾳ ἰδίως σφαγὰς, — θὰ ἀπέφευγεν ἴσως τὸν πόλεμον, ἐὰν ὁ προκλητικὸς λόγος τοῦ Δισραέλη δὲν ἀπέσπα τὸν χειλέων αὐτοῦ ἐν Μόσχᾳ λόγον, τὸν ὁποῖον ὡς μονάρχης δὲν ἠδύνατο νὰ ἀθετήσῃ, χωρὶς νὰ ἐξευτελίσῃ τὸ ἔθνος του, καὶ διακινδυνεύσῃ τὴν αὐτοκρατορικὴν ὕπαρξίν του. Ἀλλὰ καὶ τότε καὶ πρὶν ἢ ἐκστρατεύσῃ δ.εκήρυξεν ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ μεγαλειότητι, ὅτι ὁ ἀγὼν ἔσεται ὑπὲρ τῶν δεδουλωμένων τῇ Τουρκίᾳ χριστιανικῶν λαῶν ἀνεξαιρέτως ἄνευ οὐδεμιᾶς ὑστεροβουλίας.

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπηγγείλατο ὁ αὐτοκράτωρ καὶ τὸ ἀνακτοβούλιόν του, καθ' ὃν καιρὸν οἱ ῥωσσικοὶ στρατοὶ κατήρχοντο, οἱ δὲ Ῥουμούνιοι, Σέρβιοι καὶ Μαυροβούνιοι, οἱ μὲν προσήρχοντο, οἱ δὲ ἐπανήρχοντο εἰς τὴν πάλην.

Ἐν τῶν πολλῶν, ἅτινα συνέβαλον εἰς τὸν ὁποῖον ἡ Ῥωσσία μονομερῶς ἀνέλαβε νὰ διεξαγάγῃ πόλεμον, ἦτο ἡ ἠθικὴ ἰσχύς, ἣν συνεπέφερον αἱ συμμετασχοῦσαι αὐτοῦ ὑποτελεῖς ἡγεμονίαι. Ἡ Πρωσσία ἔχαιρεν ἀναλογιζομένη, ὅτι ὁ συγγενὴς τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου ἡγεμὼν τῆς Ῥωμουνίας θὰ ἐστέφετο βασιλεύς. Ἡ Αὐστρία ἐνωχλεῖτο ὡς ἐκ τῆς πιθανῆς αὐξήσεως τῆς Σερβίας, ἀλλ' εὑρίσκετο μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Γερμανίας, εἶχε τοὺς ἐσωτερικούς της περισπασμοὺς, προ παντὸς δὲ εἶχεν αὐτὸν τὸν εὐσυνείδητον αὐτοκράτορά της καὶ τὸν ἔντιμον Ἀνδράσση. Μόνη ἡ Ἀγγλία, μᾶλλον δὲ ἡ κυβέρνησίς της, ἠρέσκετο καὶ ἐπέμενεν εἰς τὸ νὰ μὴ ἐπέλθῃ ἀλλοίωσις εἰς τὸν χωρογραφικὸν τῆς Τουρκίας χάρτην, καὶ μένουσιν ἄθικτα τό τε μεγαλεῖον καὶ ἡ ἀξιοπρέπεια τοῦ Σουλτάνου Ἀλλὰ ταύτης τὰς χεῖρας, — πλὴν τῆς ἐπιφόβου συμπνοίας τῶν τριῶν αὐτοκρατοριῶν, — εἶχε ἐγκαίρως δεσμεύσῃ ἡ κοινὴ τοῦ ἀγγλικ. ἔθνους γνώμη, ὑποχρεώσασα αὐτὴν ν' ἀναγνωρίσῃ τὸ δίκαιον τῶν ἐπαναστάσεων, καὶ νὰ διακηρύξῃ, ὅτι δὲν θέλει ἐξέλθει τῆς οὐδετερότητος, εἰμὴ μόνον ὅπως ὑπερασπίσῃ ὡρισμένα τινὰ μέρη, ἅτινα καὶ μόνον τὴν ἐνδιέφερον, ἐὰν ἤθελον ταῦτα ἀπειληθῇ ὑπὸ τῆς Ῥωσσίας.

Στενοχωρουμένου τοῦ Ἀνδράσση ὑπὸ τῶν ἀδιαλλάκτων πρὸς τὴν Ῥωσσίαν Οὔγγρων, ὁ εὐγενὴς πολιτικὸς ἐπανειλημμένως ἀπεφήνατο, ὅτι δὲν θὰ στέρξῃ ποτὲ νὰ ὑποκύψωσι καὶ πάλιν οἱ ἐπαναστατήσαντες ὑπὸ δυναστείαν ἀδιόρθωτον· ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα διετύπωσε καὶ ὁ Δέρβυ τὸ πρόγραμμα τῆς πολιτικῆς του κατ' ἀνάγκην, ἴσως καὶ κατὰ πεποίθησιν ἀτομικὴν, ὅπερ ἀπέδειξεν ἡ παραίτησίς του. Ἀλλ' ἡ μᾶλλον βαρύνασα ἐπὶ τὴν πορείαν τῶν πραγμάτων πολιτικὴ ἦ το ἡ τοῦ χρησμοδότου Βίσμαρκ, οὗτινος ὁ ἀληθὴς πόθος καὶ τὸ ἰδιάζον ἐνδιαφέρον ἐξεδηλώθη μετὰ τὴν κάθοδον τῆς Ῥωμουνίας εἰς τὸν ἀγῶνα.

Οὕτως ἐχόντων τῶν περὶ τὴν ἀνατολὴν καὶ τῶν διὰ τὸ δυσδιάλυτον αὐτῆς ζήτημα ἀσχολουμένων ἐθνῶν, οἱ ὑπεράλπειοι ἐπεβουλεύοντο τὴν Γαλλικὴν

δημοκρατίαν, καὶ ἐξώθουν τὴν Ἰταλίαν πρὸν τὴν Γερμανίαν καὶ Ῥωσσίαν.

Ἐν τοιαύτῃ τῶν εὐρωπαϊκῶν μεγάλων κρατῶν συγχύσει, ἤρξατο ὁ μεταξὺ Ῥώσσων καὶ Τούρκων φοβερὸς πόλεμος, διὰ τὴν θρησκευτικὴν ἰδιότητα, τὴν ὁποίαν καὶ Τοῦρκοι καὶ Ῥῶσσοι, ὡς μὴ ὤφειλεν, ἔδωκαν.

Τὸν κλονισμὸν, ὃν ὑπέστησαν οἱ ῥωσσικοὶ στρατοὶ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἔν τε τῇ Εὐρώπῃ καὶ τῇ Ἀσίᾳ, συνῃσθάνθη ἅπας ὁ πρὸς εὐόδωσιν ἀγῶνος τοσοῦτον ἱερὸν εὐχόμενος κόσμος· ἡ δὲ ἐντεῦθεν ἀγωνία τῶν Ῥώσσων ὑπῆρξεν ἀγωνία τῆς πλειονότητος· ἡμεῖς αὐτοὶ οἱ παρηγκωνισμένοι καὶ οὐδὲν καλὸν διορῶντες ἐκ τῆς ἐπιτυχίας τῶν ῥωσσικῶν ὅπλων ἐλαυνόμενοι ὑπὸ τοῦ πρὸς τοὺς σφαζομένους καὶ ἀτιμαζομένους πόνου, ἐθεώμεθα κατηφεῖς καὶ περίλυποι.

Καὶ μ' ὅλα ὅσα ἀπήγγειλε τὸ ἀνακτοβούλιον τῆς Πετρουπόλεως, μ' ὅλα τὰ ἐχέγγυα, ἅπερ ὁ χαρακτὴρ, αἱ πράξεις καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος παρεῖχον, πάντες πάντα ταῦτα ἐδέχοντο μετ' ἐπιφυλάξεως, εἶναι ἀληθές. Ἀλλὰ πᾶσαν ὑστεροβουλίαν διεσκέδαζεν ἡ ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν ἀναγνωρισθεῖσα ἀνάγκη τοῦ νὰ τεθῇ τέρμα εἰς τὰ ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐπιδρῶντα καὶ ἀνησυχοῦντα τὴν Εὐρώπην.

Ἄλλως δὲ, πλὴν τῶν ἄλλων καθησυχαστικῶν ὑπὸ τῆς Ῥωσσίας διαβεβαιώσεων, ὁ Γορτσακὼφ δι' ἐγκυκλίου του διεκήρυξεν, ὅτι οὐδένα τρέφει ἰδιοτελῆ σκοπὸν ἡ Ῥωσσία. Ἐπιτρέψατε ἡμῖν, ἔγραφεν οὗτος εἰς τὴν ἐγκύκλιόν του, τὸν κοινὸν νοῦν, εἰς τὸ νὰ γινώσκωμεν τὸν καθ' ἡμῶν συνασπισμὸν τῆς Εὐρώπης, ἅμα ὡς ἠθέλαμεν καταχρασθῆ τῆς ἰσχύος τῶν ὅπλων μας καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν ἐθνῶν. Ὁ αὐτοκράτωρ, — ἔγραφον τὰ ὄργανά του ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πολέμου, — θέλει μετὰ τὸ πέρας αὐτοῦ, ἐὰν ἀποβῇ νικητὴς, καταπλήξει τὸν κόσμον διὰ τῆς μετριοπαθείας του. Καὶ ὅμως, πᾶν ἄλλο εἶδεν ὁ κόσμος ἢ τὴν ὑπισχνουμένην ἀφιλοκέρδειαν, πολλοῦ γε καὶ δεῖ τὴν μετὰ πεποιθήσεως προσδοκωμένην μετριοπάθειαν.

Αἱ ὑπὸ τῶν ἀτάκτων ὀρδῶν τῆς Τουρκίας διαπραχθεῖσαι ὠμότητες τῇ ἀνοχῇ, ἐξ ἀδυναμίας πιστεύομεν, τῆς ἐξουσίας, δὲν παρέχουσιν ἡμῖν τὸ θάῤῥος, ἵνα εἴπωμεν ὅτι ἔνδειξις μετριοπαθείας καὶ ἀφιλοκερδείας ἤθελεν εἶσθαι, ἐὰν ὡς ὅρια τοῦ πολέμου κατὰ μὲν τὴν Ἀσίαν ἦτο ἡ Ἐρζερούμ, κατὰ δὲ τὴν Εὐρώπην ὁ Αἷμος, ὡς ἄλλοτε δημοσίᾳ ἀπεφάνθημεν, ὅτι ὅριον ἀνυπέρβλητον εἰς τὰς γερμανικὰς στρατιὰς ἦτο τὸ Σεδάν.

Ἡ κατατρόπωσις τοῦ κατὰ τὴν Ἀσίαν Τούρκου στρατηλάτου Μουχτὰρ πασᾶ, καὶ ἡ αἰχμαλωσία ἐν Πλεύνᾳ τοῦ Ὀσμὰν, τῶν δύο στύλων τοῦ κράτους τῶν Τούρκων, ἤρκει, ὅπως πραγματοποιηθῶσιν αἱ προκαλέσασαι τὸν πόλεμον ἀπαιτήσεις, φανῇ συνετὴς ὁ αὐτοκράτωρ, περιάψῃ εἰς τὰ ὅπλα αὐτοῦ δόξαν ἀληθῆ, καὶ κέρδη πάγια εἰς τοὺς δεδουλωμένους λαούς.

Περιστέλλοντες τὰς ἐνεργείας τῶν Ῥώσσων ἔνδον τοῦ Αἵμου, ἀπαρεσκόμεθα, ἴσως, εἰς τὴν ἐκ τῶν τουρκικῶν βιαιοπραγιῶν ἐρεθισμένην πλειονότητα, ἀλλ' ἀρέσκομεν εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς, οὐ μόνον διὰ τὴν ὁποίαν ἐννοοῦμεν ἀδιαίρετον φιλανθρωπίαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀσφαλεστέραν καὶ ταχυτέραν περάτωσιν τοῦ ἀνθρωποφάγου πολέμου.

Φρονοῦμεν ὅτι, ἐὰν ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἵστατο πρὸ τοῦ Αἵμου, καὶ ἐκεῖθεν πρῶτος ἔτεινε τὴν μὲν μίαν χεῖρα πρὸς τὸν νενικημένον πατισὰχ, τὴν δὲ ἄλλην εἰς τὴν ἀνήσυχον Εὐρώπην, καὶ εἰς τὸν μὲν ἔλεγεν ἐγείρου, εἰς τὴν δὲ δίκαιον, ὁ πόλεμος θὰ ἐπερατοῦτο, καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ ἀποτελέσματα θὰ ἦσαν δίκαια καὶ ἀνεκτά.

Ἀλλ' ὦ μυσαρὰ φιλοδοξία! ποῦ ποτὲ ἐπέτρεψες νὰ καρπωθῇ ἡ ἀνθρωπότης τὰ καλὰ τῆς μετριοπαθείας! Ἄνευ Σοῦ, ἡ κοσμοπολιτεία τῶν Ἑλλήνων δὲν θὰ ἐξηφανίζετο· ἡ κοσμοκρατορία τῶν Ῥωμαίων δὲν θὰ κατεποντίζετο, καὶ ἡ φοβερὰ ἰσχὺς τῶν Ὀσμανλίδων δὲν θὰ συνετρίβετο!

Ἐὰν ἡ Πλατωνισμοῦ χρεὶὰν φέρουσα μετριοπαθὴς πρὸς τοὺς Ῥώσσους ἀπευθυνομένη αὕτη ἀξίωσίς μας, προηγεῖτο ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Πρώσων καὶ τῶν συμμάχων αὐτοῦ. Ἐὰν δεχόμενος τὴν σπάθην τοῦ ἀξίου τῆς τύχης του Ναπολέοντος τοῦ Ζοῦ διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς, ἔτεινε τὴν ἑτέραν πρὸς τὴν

περίδοξον Γαλλίαν,—θὰ ἐπαναπαύετο καὶ δὲν θὰ ἐταράττετο εἰς τὸ γῆρας αὐτοῦ ὁ ὕπνος του, ἐξ ἐλέγχου καὶ φόβου.

Ἀλλὰ, πῶς ἄλλως θὰ διαιωνίζωνται τὰ μίση, πῶς θὰ περιθαλπηται τὸ ἀναδεικνύον τοὺς ἥρωας φιλοπόλεμον πνεῦμα; πῶς θὰ ἀλληλοσφάζηται ἡ κοῦφος ἀνθροπότης, καὶ ἐγείρωνται, ἀντὶ ἰκριωμάτων, τρόπαια, ἅπερ ἡ ἱστορία μνημεῖα δόξης, χαριέντως ἀποκαλεῖ;

Ἡ πολιορκία τῶν Παρισίων καὶ ἡ ἐν αὐτοῖς ὑβριστικὴ τῶν Γερμανῶν εἴσοδος, ὑπῆρξεν ὑπόθεσις καθαρῶς προσωπικὴ, βαρύνουσα τὸν ὑβριστήν· ἀλλ' ἡ εἰς Κωνσταντινούπολιν προέλασις τοῦ ῥωσσικοῦ στρατοῦ, ἀφοῦ ἡ Τουρκία προσέπεσεν, οὐδένα πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ πολέμου ὁρισθέντα σκοπὸν εἶχε λόγον· ἦτον ἐπίδειξις ἀκαίρου ἰσχύος, ἵνα μὴ ἄλλως ἐκφρασθῶμεν·—ἦτο ἡ παρέμβασις τῆς ἐπιβούλου φιλοδοξίας, ὅπως ἀμαυρώσῃ ἓν γεγονὸς τόσον μέγα, δημιουργήσῃ νέας φοβερωτέρας ἔτι περιπλοκὰς, καὶ ἐγείρῃ τρικυμίας ἐν αὐτῷ τῷ λιμένι.

Ἀλλὰ τὰ τῆς προελάσεως καὶ κατοχῆς τοῦ ἁγίου Στεφάνου ὑπερέβησαν τὰ τῆς συνθήκης.

Ἐὰν παραγνωρίζῃ τις τὰς προσπαθείας, τὰς ἑκάστοτε θυσίας τῆς Ῥωσσίας, καὶ μάλιστα τὰς ἐν τῷ παρόντι πολέμῳ, καὶ δὲν ἀναγνωρίζῃ τὰ ὑπ' αὐτῆς ἢ ἐπ' ἐλπίδι αὐτῆς προκύψαντα πρὸς τοὺς δούλους τῆς Τουρκίας χριστιανοὺς εὐεργετήματα, κοινωνικά τε καὶ ἐθνικὰ, ἃς ἐπιτραπῇ ἡμῖν νὰ εἴπωμεν ὅτι ἄγεται ὑπὸ προκαταλήψεως.

Ἡ Ἑλλὰς, καὶ μεθ' ὅλα ὅσα λέγονται ἐπ' αὐτὴν ἐλπίσασα ἀνέστη. Ἡ αὐτονομία τῆς Σερβίας, τοῦ Μαυροβουνίου καὶ αὐτῆς ἴσως τῆς Ῥωμουνίας ἤθελον εἶσθαι προβληματικὴ, ἄνευ τοῦ ὑπὲρ τῆς Τουρκίας ῥωσσικοῦ κολοσσοῦ. Δὲν πιστεύομεν δὲ, ὅτι αἱ διαῤῥήξασαι ἤδη τὰ δουλικὰ δεσμάτων τρεῖς αὗται ἡγεμονεῖαι, θὰ ἀποδώσωσι τὸ τοιοῦτον εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν δυνάμεις, καὶ ὅτι ἤλπιζον ἐπ' ἄλλην δύναμιν. Ἀλλὰ καὶ μόλα ταῦτα, θέλουσιν εἴπει ἡμῖν, ἡ συνθήκη; ἡ ἄνισος καὶ μεροληπτικὴ διανομὴ τῶν λαφύρων τοῦ πολέμου πρὸς τοὺς συμμάχους; αἱ φιλετικαὶ διακρίσεις, καὶ ἡ ἐντεῦθεν γενομένη πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἀδικία;

Συνομολογοῦμεν ὅτι, τὰ παρὰ τὸ διεθνὲς δίκαιον διαχαραχθέντα ὅρια τῆς Βουλγαρίας· ἡ ἐπέκτασις αὐτῆς ὑπὲρ τὸ δίκαιον καὶ τῶν ὁπο'ων προσεκτήσατο δυνάμει τοῦ πολέμου δικαιωμάτων. Τὸ εἰσαγόμενον διὰ λαὸν μὴ δέοντος παρασκευασμένον καὶ ἀνεπτυγμένον ἐν αὐτῇ πολίτευμα. Ἡ τῇ ἐγκρίσει τῆς Ῥωσσίας ἐκλογὴ τοῦ Ἡγεμόνος· ἡ ἐπιφυλασσομένη αὐτῇ δικαιοδοσία ἐπὶ τῆς χώρας, ἡ ἐπιῤῥοήτης, ὡς ἐκ τῆς ἐπὶ πολὺ ἐν αὐτῇ διαμονῆς τοῦ ῥωσσικοῦ στρατοῦ, καὶ τὰ τόσα ἄλλα τὰ ἐκ τῆς συνθήκης ἀποῤῥέοντα, οὐδένα δυστυχῶς ἀφίησι δισταγμὸν περὶ τῆς ὑστεροβουλίας τῆς Ῥωσσίας.

Τὰ ἀντὶ χρηματικῆς ἀποζημιώσεως παραχωρηθέντα ἐν Ἀσίᾳ, ἐκτὸς τῆς ἀμέσως ἐνδιαφερομένης Ἀγγλίας, ὀλίγην ἔκαμεν αἴσθησιν εἰς τὰς λοιπὰς δυνάμεις, καί τοι καὶ ταύτης τῆς εἰς γαίας ἀποζημιώσεως, μὴ συνδεδυσης πρὸς τὰς ἀφιλοκερδεῖς τοῦ Γορτσακὼφ διακηρύξεις. Συνεκινήθη ὅμως πᾶσα ἡ Εὐρώπη διὰ τὴν ἐπ' αὐτὴν παρασκευασθεῖσαν, δυνάμει τῶν ὑπὸ τῆς συνθήκης πλεονεκτημάτων, ῥωσσικὴν ἐπικράτησιν.

Ἡ ἰδιάζουσα πρὸς τὴν Βουλγαρίαν στοργὴ, ἡ μειώσασα τὴν ἀφοσίωσιν καὶ εὐγνωμοσύνην τῶν συμμάχων ἡγεμονιῶν, καὶ περιαγαγοῦσα τὸν ἑλληνισμὸν εἰς ἀπόγνωσιν, ἐξώπλισε τοὺς στόλους τῆς Ἀγγλίας, καὶ συνήνωσε τὸ διῃρημένον Ἀγγλικὸν ἔθνος.

Ἐντεῦθεν ὁ λόρδος Βήκονσφιλ, ὁ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐθνῶν καὶ λαῶν, ὑπ' αὐτοῦ τεῦ λαοῦ τοῦ ἀγγλικοῦ ἔθνους, σφόδρα ἐπιτιμηθεὶς, ἐπὶ τῇ ἀπανθρώπῳ κερδοσκοπικῇ δοξασίᾳ του· ὁ ἐξευτελίσας καὶ ἀπομονώσας τῆς διεθνοῦς εὐρωπαϊκῆς οἰκογενείας, τὴν μέχρι τινὸς κυβερνῶσαν τὴν Εὐρώπην Ἀγγλίαν· ὁ περιδεὴς πρωθυπουργὸς ἀνακτᾷ θάῤῥος, καὶ μὲ τὸν νέον χωρογραφικὸν τῆς Βουλγαρίας χάρτην, εἰς χεῖρας, προσελκύει τὰ ἔθνη, ἐγείρει τὴν Ἀγγλίαν, τὴν ἐξοπλίζει, ἀνθίσταται ἀγεωχῶς, ἀθετεῖ διεθνεῖς ὑποχρεώσεις, παραβιάζει τὰ ὑπὸ τῶν συνθηκῶν περιφρουρούμενα στενὰ, καὶ ἀντιμετωπίζει τὰς ναυτικὰς τῆς Ἀγγλίας δυνάμεις πρὸς τὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει ῥωσσικὰς στρατιάς. Διὰ τῆς ἐπισημοτέρας δὲ γλώσσης ἀμφισβητεῖ πάντα τὰ ἐκ τοῦ

πολέμου ἐπελθόντα, ἀπαιτῶν ἵνα ἡ θυσιάσασα τὸ ἄνθος τῆς ἀριστοκρατίας της καὶ μυριάδας ἀνδρῶν Ῥωσσία ἐπανέλθῃ ἐκεῖθεν ἀφότου ἦλθε, κομίζουσα θησαυροὺς μὲ κενὰς τὰς χεῖρας. Τὸ δὲ θαυμαστότερον ἀπὸ ἀπομεμονωμένος, καὶ ἀκολούθως παρίσταται συνηνωμένος μετὰ πάντων τῶν ἐνδιαφερομένων ἐθνῶν καὶ προπορευόμενος.

Τὸ ὑπουργεῖον Δισραέλη, τὸ ἀπαρεσκόμενον καὶ ἀποδοκιμάσαν πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ τροποποιήσῃ τὸ τουρκικὸν καθεστός. Τὸ πιέσαν πάσῃ δυνάμει τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Σερβίαν. Τὸ ἀπὸ σκοποῦ ἁπλοποιῆσαν καὶ διαψεῦσαν τὰς ἐν Βουλγαρίᾳ φρικαλεότητας ὅπως πολεμήσῃ καὶ ὑπερισχύσῃ τοῦ ἀναπτυχθέντος ἐν Ἀγγλίᾳ φιλανθρωπικοῦ αἰσθήματος. Τὸ χαιρεκακοῦν ἴσως, διὰ τὰς κατὰ τῶν Ἑλλήνων διενεργηθείσας σφαγὰς καὶ ἀτιμώσεις ὑπουργεῖον τῆς Ἀγγλίας, συνηγορεῖ ἤδη ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τῶν ἐθνικοτήτων, καὶ ἀπαιτεῖ τίποτε περισσότερον τίποτε ὀλιγώτερον, ἢ νὰ σφετερισθῇ ἀμαχητὶ τὴν ἐπὶ τῶν χριστιανικῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ φυλῶν τῇ Ῥωσσίᾳ ἀνήκουσαν ἐπιῤῥοήν. Προφάσει δὲ, ὅτι διὰ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς Ῥωσσίας ἀπειλεῖται ἡ Εὐρωπαϊκὴ ἰσορῥοπία ἐγκαλεῖ αὐτὴν ἐνώπιον διεθνοῦς μεγάλου κριτηρίου.

Ὡς ἐπιχειρήματα ἰσχυρὰ δὲ πρὸ παντὸς ἄλλου, ὁ νῦν ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν Σαλισβουρῆς, προβάλει τὴν ὑπὸ τῆς συνθήκης καθιερουμένην ἄνισον διανομήν· τὸ προσγινόμενον εἰς τὸν ἑλληνισμὸν ἄδικον, τὸν κίνδυνον, ὅν περιδιατρέχει οὐ μόνον τὸ κράτος τῶν Τούρκων, ἀλλὰ πάντων τούτων, τὸ ὑπαγορεῦσαν τῇ Ῥωσσίᾳ ἰδιοτελὲς καὶ διὰ τὴν Εὐρώπην ἐπικίνδυνον πνεῦμα, κατὰ τὴν χωρογραφικὴν τῆς Τουρκίας διανομήν.

Ἀλλὰ δίκαιε ὑπουργέ! σεῖς ὡς μέλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνδιασκέψεως, πῶς ἐπολιτεύθητε; Τίνα παρηγορίαν ἐξηνέγκατε ὑπὲρ τῶν διαμαρτυρουμένων ἑλλήνων κατὰ τοῦ ὁποίου, τὸ συνέδριον σας ἐξύφανε, χωρογραφικοῦ χάρτου διὰ τὴν Βουλγαρίαν; Πῶς τότε δὲν συνεκινήθητε, διότι ἡ αἱματόφυρτος Σερβία καὶ τὸ ἡρωϊκὸν Μαυροβούνιον ἔμενον καὶ πάλιν ὑποτελῆ καὶ μικρά; Πῶς ἐλησμονήθησαν αἱ ἔνδοξοι ἱστορικαὶ παραδόσεις καὶ τὰ ἀπαράγραπτα ἐθνικὰ τῶν ἑλλήνων δικαιώματα; Πῶς δὲν ἐσκέφθητε τότε ὅτι ἡ ἀνοχή σας θὰ παράσχῃ τῇ Ῥωσσίᾳ ἐπιχειρήματα;

Δυνατὸν τὰ συμβάντα νὰ ἠλλοίωσαν καὶ μετέβαλον καὶ τὰ αἰσθήματα τῶν ὑπουργῶν τῆς Ἀγγλίας, ἀλλὰ πῶς νὰ πιστεύσωμεν, ἔτι ἡ φαινομένη τροπὴ δὲν ὑποκρύπτει ὑστεροβουλίαν, καὶ ὅτι ἡ μεταξὺ τῶν ἑτοίμων νὰ συγκρουσθῶσιν ἐθνῶν μεσολαβοῦσα θεότης, εἶναι ἡ ἀγαθοποιὸς Νέμεσις;

Πῶς, ἀφοῦ αὐτὴ ἡ Ῥωσσία, ἡ μετὰ τῶν χριστιανικῶν τῆς ἀνατολῆς ἐθνῶν καὶ λαῶν συνδεομένη, οὐχὶ δι' ἐμπορικῶν συμφερόντων, ἀλλὰ διὰ δεσμῶν ἱερῶν ὑπὸ τῆς φιλοδοξίας παραφερθεῖσα, παρεγνώρισε τὴν ἀληθῆ δόξαν; Πῶς, λέγομεν, θέλομεν ἐπαναπαυθῇ εἰς τὰς ἤδη ἐκφερομένας συμπαθείας ἔθνους ἀσυμπαθοῦς πρὸς πᾶν ὅ, τι δὲν συνᾴδει, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὁμολογίαν, πρὸς τὰ ἴδια αὐτοῦ συμφέροντα;

Ἀπὸ τὸν τιμιώτερον ἴσως τῶν μοναρχῶν βασιλέα τῆς Πρωσσίας, ὅπως δεσπόσῃ τῆς Γερμανίας, ἐπεκτείνῃ τὴν δυναστείαν του καὶ στεφθῇ αὐτοκράτωρ, δὲν ἔλειψεν ἡ τῆς προστασίας τῶν γερμανικῶν κρατῶν ἀφορμή.

Ὁ εὐγενέστερος καὶ φιλανθρωπότερος παντὸς ἄλλου αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας, ὅπως κρατήσῃ τὴν δυναστείαν τῶν βασιλέων ἐπὶ τῶν συνταρασομένων λαῶν, παρίσταται ὁ ἀντιλήπτωρ καὶ σωτὴρ τῶν καταδυναστευομένων. Ἀλλ' ἀμφοτέρων παραδοξώτερον πρόσωπον παρέστησεν ἡ φιλελεύθερος καὶ συνταγματικὴ Ἀγγλία, ἀντιστρατευομένη νῦν κατὰ τῶν δυναστικῶν τῆς Ῥωσσίας ἰδεῶν· καὶ ὑπερασπιζομένη λαοὺς καὶ ἔθνη δι' ἅπερ, ὅπως ἐπαναφέρῃ αὐτὰ ὑπὸ τὴν προτέραν αὐτῶν κατάστασιν, φοβούμεθα μὴ καὶ νῦν ἔτι προθύμως θὰ προσέφερε πολὺ πλέον ἀφθονον αἷμα καὶ χρήματα, τῶν ὅσων διὸ τὴν ἀπαλλαγήν των προσέφερεν αὐτὴ ἡ Ῥωσσία.

Δύστηνοι λαοί! Σεῖς, οἵτινες ἀπὸ κτίσεως κόσμου ποτίζετε μὲ τὸ αἷμά σας καὶ παχύνετε μὲ τοὺς ἱδρῶτάς σας τοὺς κρατεροὺς τῆς γῆς! Σεῖς, τῶν ὁποίων αἱ μαρτυρικαὶ κεφαλαὶ ἀπετέλεσαν τὰ τρόπαια, ἐφ' ὧν ἡ ἱστορία ἤγειρε τοὺς ἀνδριάντας τῶν ἡρώων της! Σεῖς τῶν ὁποίων τὰ ἀκρωτηριασμένα σώματα

ἐσχημάτισαν τὴν κλίμακα, δι'ἧς οἱ ἡμίθεοι ἀνῆλθον εἰς τὸν οὐρανὸν! Σεῖς τῶν ὁποίων οἱ πρωταθληταὶ κατεκάησαν ζῶντες! ἑτοιμασθῆτε, διότι ἡ φιλοδοξία ἐξώπλισε κατ' ἀλλήλων τὰ ἔθνη, τὰ ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν συγκροτούμενα, ὅπως ἀλληλοσφαγῆτε! ἑτοιμασθῆτε ἵνα καὶ πάλιν πλεύσητε εἰς τὸ αἷμά σας, ὅπως κορεσθῶσι δόξης οἱ ἄπληστοι ἡγέται Σας. (α)

ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Ἀδαμαντίου Κοραῆ

πρὸς Chardon de la Rochette.

ἐξελληνισθεῖσαι ὑπὸ Γ. Κ. Υ.

ΣΤ.

Σᾶς εὐχαριστῶ, φίλτατέ μοι φίλε, διὰ τὰς ἀποχρώσας ἀπαντήσεις, ἃς ποιεῖτε εἰς τὰς αἰωνίους ἐρωτήσεις μου. Τὸ χωρίον τοῦ Πλινίου, ὅπερ εἶναι μετάφρασις τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐπιβεβαιοῖ τὴν ἣν ἀπὸ πολλοῦ ἐποίησα εἰκασίαν. Ὁ Ἀριστοτέλης λέγει, τομ. Α'. σελ. 840 ἔκδ. Δυβάλ: « ὁ ἄῤῥην παρακολουθῶν καταφυσᾷ (τὸν θόλον) καὶ γίνεται στιφρά, ὅπερ ὁ Πλίνιος παρὰ Γεσνέρῳ σελ. 1028 μεταφράζει : masculus prosequitur afflatu, alias sterilescunt. Ἔστι λοιπὸν προφανὲς ὅτι ἀνέγνωσεν ἐν Ἀριστοτέλει. . .«καταφυσᾷ,ἢ γίνεται στιφρά.» Δὲν ἀγνοεῖτε ὅτι τὸ ἢ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἰσοδυναμεῖ συχνὰ τῷ *εἰ δὲ μὴ*, ὅπερ ὁ Πλίνιος ἠθέλησε νὰ ἐκφράσῃ διὰ τοῦ alias, καί περ μὴ ἔχοντος τούτου τὴν σημασίαν ταύτην ἐν τοῖς καλοῖς λατινικοῖς.

Κἂν ταῦτ' ἀνύσῃ, τετταράκοντα βούλεται.
ἤ φησιν, οὐ βιωτὸν αὐτῷ τὸν βίον.
Ἀριστοφ. Πλουτ. 196.

ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ: εἰ δὲ μὴ (λάβοι),φησὶν οὐ βιωτὸν κ. τ. ἑ. Τὸ δὲ *στιφρὰ* εἶναι ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ sterilia, ᾧπερ χρῆται Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ Ἀέρ. τ. Α'. ἔκδ. Lind. σ. 333, ὁμιλῶν περὶ τῶν ψυχρῶν θέσεων: «πρῶτον μὲν *στιφραὶ* πολλαὶ γίνονται διὰ τὰ ὕδατα ὄντα σκληρά τε καὶ ἀτέραμνα καὶ ψυχρὰ„ κ. τ. ἑ. Διότι καί τοι τὸ κείμενον φέρει *στρυφναὶ*, ὁ Φαίσιος ὅμως σημειοῖ ὀρθῶς κατὰ τὴν Γαληνὸν ὅτι πρέπει νἀναγνωσθῇ *στιφραὶ*, γραφὴ, ἐπιδοκιμαζομένη καὶ ὑπὸ τοῦ Ῥυνκενίου(Ruhnkenius) ἐν ταῖς ἐπὶ τοῦ Τιμαίου σημειώσεσιν αὐτοῦ λ. *στρυφνὸν* καὶ ἣν ὁ Ἱπποκράτης αὐτὸς τίθησιν ἐκτὸς ἀμφιβολίας (σ. 333), ἀναφέρων κατωτέρω τὴν λέξιν *ἐναρικύμονες*. Βλ. Ἡσύχιον καὶ Φαίσιον λ. Ἀρικύμων. Ἡ ἐπιῤῥοὴ αὕτη τῶν ὑδάτων ἐπὶ τῆς συλλήψεως καὶ μάλιστα τοῦ τοκετοῦ παρετηρήθη βεβαιότατα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, καθ' ὅτι θὰ εὕρητε παρ' Ἀθηναίῳ τ. Β'. σ. 41 «ὕδατα *πολύγονα*, *παιδόγονα* καὶ *ἄγονα*.„ Ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἰάτρευσέ ποτε τὸ κακὸν τοῦτο συγκεράσας τὰ ὕδατα τοῦ ἑνὸς ποταμοῦ μετὰ δύο ἄλλων: "τοῖς δὲ Σελινουντίοις ἐμπεσόντος λοιμοῦ διὰ τὰς ἀπὸ τοῦ περικειμένου ποταμοῦ δυσωδίας, ὥστε καὶ αὐτοὺς φθείρεσθαι, καὶ *τὰς γυναῖκας δυστοκέειν*, ἐπινοῆσαι τὸν Ἐμπεδοκλέα, καὶ δύο τινὰς ποταμοὺς τῶν σύνεγγυς ἐπαγαγεῖν ἰδίαις δαπάναις καὶ καταμίξαντα γλυκάναι τὰ ῥεύματα„. Διογ. Λαέρτ. ἐν βίῳ Ἐμπεδοκλ. Φαίνεται ὅτι ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἦν πολὺ ἀνόητος, τοιαύτην δαπάνην ἐπιχειρῶν, ἐν ᾧ ὑπῆρχεν ἁπλούστερον μέσον, δι' ὅπερ δὲν θὰ ἐξώδευεν ἤ τινα μόδια ἅλατος· ἀλλὰ δυστυχῶς ὁ Ἐμπεδοκλῆς δὲν ὑπῆρξε προφήτης, καί τοι ἠξίου νὰ ἐκληφθῇ ὡς θεός. Ἰδοὺ τὶ ἐν τοιαύτῃ περιστάσει ὁ προφήτης Ἐλισαιὲ ἐποίησεν : "καὶ εἶπον οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως (Ἱεριχὼ) πρὸς Ἐλισαιὲ· ἰδοὺ ἡ κατοίκησις τῆς πόλεως ἀγαθὴ, καθὼς ὁ κύριος βλέπει, καὶ τὰ ὕδατα πονηρὰ, καὶ ἡ γῆ *ἀτεκνουμένη*· καὶ εἶπεν Ἐλισαιὲ, λάβετέ μοι ὑδρίσκην καινὴν, καὶ θέτε ἐκεῖ ἅλα· καὶ ἔλαβον, καὶ ἤνεγκαν πρὸς αὐτόν· καὶ ἐξῆλθεν Ἐλισαιὲ εἰς τὴν διέξοδον τῶν ὑδάτων, καὶ ἔῤῥιψεν ἐκεῖ ἅλα, καὶ εἶπε, τάδε λέγει κύριος, ἴαμα τὰ ὕδατα οὐκ ἔσται ἔτι ἐκεῖθεν θάνατος καὶ ἀτεκνουμένη· καὶ ἰάθησαν τὰ ὕδατα ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.» Βιβλ. Δ'. Βασιλ. κ. Β'. 19 καὶ 22.

Εἴπατέ μοι, σᾶς παρακαλῶ, ἐὰν ἐν τῇ ὑμετέρᾳ γλώσσῃ ἡ λέξις foireux λαμβάνει ἕνι ὅτε τὴν σημασίαν τοῦ peureux. Γνωστὸν ὅτι ὁ μέγας φόβος παράγει ἔστιν ὅτε ἐκκίνησιν ἀκούσιον καὶ αἰφνίδιον τῆς κοιλίας. Ἠκούσατέ ποτε ἐν Ἰταλίᾳ νὰ ὀνομάζωσι τοὺς ψοφοδεεῖς caca-braghe ἢ ἄλλως πως παρεμφερῶς ; Εὑρίσκω ἐν Ἡσυχίῳ : "Κίναρχος, ἄψυχος». Οἱ κριτικοὶ θεωρήσαντες τὴν λέξιν ταύτην, (ἥτις φαίνεται ληφθεῖσα ἔκ τινος κωμικοῦ ποιητοῦ), ὡς ἐφθαρμένην, διώρθωσαν αὐτὴν εἰς *κίναργος* vacuus a motu τ. ἔ. mortuus· πιστεύω ὅμως ὅτι δὲν πρέπει ποσῶς νὰ μεταβληθῇ, ἀλλὰ πρέπει μόνον νὰ ἐξηγηθῇ, ἀναλυομένη εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη : «οὗ ὁ ἀρχὸς (ῥᾳδίως) κινεῖται„ cujus anus facile movetur τ. ἔ. solvitur. *Ἄψυχος*, ὡς λέγει ὁ Ἡσύχιος αὐτὸς, σημαίνει *δειλός*· τὸ δὲ κινεῖσθαι ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ *ἔχειν κίνησιν τῆς κοιλίας*, εὕρηται οὐ μόνον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς δύναταί τις νὰ ἴδῃ παρὰ Φαισίῳ λ. *κινέειν*, ἀλλ' ἔτι καὶ παρ' ἡμῖν τοῖς πτωχοῖς νεωτέροις Ἕλλησιν, οἵ τινες χρώμεθα τῇ λέξει *κίνησις*, ἀντὶ τῆς *διάῤῥοια*, λέγοντες: τὰ σταφύλια τὸν ἐκίνησαν.

Σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὰς παρηγορίας ἃς μοι δίδετε ἀκαταπαύστως, παραινοῦντές μοι τὸ *εὐελπτεῖν*. Δὲν ἐπιθυμῶ ὅμως νὰ ἐκληφθῶ παρ' ὑμῶν ὡς *κίναρχος*, διὸ καὶ θὰ ἐπαναλάβω σχεδὸν πᾶν ὅ,τι ἔγραφον ἀπὸ πολλοῦ χρόνου τῷ Κλαβιέρῳ. Αἱ ἀρχαί μου δυνατὸν νὰ ὦσιν ὑπερβολικαί, ἀλλὰ πράττω ἀείποτε κατὰ σκοπόν. Ἐθεώρησα ἀείποτε τὴν ὅσον οἷόν τε καλλίονα κυβέρνησιν ὡς ἀναγκαῖον κακὸν, ᾧ ὑπόκεινται οἱ ἄνθρωποι, ὅπως διαφύγωσι μείζονα ἔτι κακὰ, ἅ περ ἡ μωρία των καὶ ἡ ἔπαρσίς των δὲν ἐπέτυχον νὰ καταβάλλωσιν. Ἐθυσίασα ταῖς ἀρχαῖς ταύταις τὴν πατρίδα μου, τὴν ὑγείαν μου καὶ τὴν περιουσίαν μου ἴσως αὐτήν· αἱ ἀρχαί μου αὗται ἀπαύστως στενοχωροῦσαι τὴν ψυχήν μου διὰ τῆς ἀναζητήσεως καὶ τῆς ἐλπίδος ἀπολύτου ἀνεξαρτησίας, χιμαίρας οὔσης πιθανῶς, διετύπωσαν ἐφ' ἅπαν τὸ νευρικόν μου σύστημα ὑπερβολικήν τινα ἐρεθιστικότητα, ἥτις καταβιβρώσκει καὶ καταναλίσκει τὰς ἡμέρας μου. Ἡ ἐλαχίστη στενοχωρία ἐστὶ δι' ἐμὲ ἀληθὴς τιμωρία, τὸ ἐλάχιστον ἐμπόδιον ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν φυσικῶν καὶ ἠθικῶν μου ἰδιοτήτων ἐστὶ φοβερὰ τυραννία. Ἐνεργῶν κατὰ τὰς ἀρχὰς ταύτας, ἃς ἔχω καθ' ἅπασαν τὴν ζωήν μου, ἀποφεύγω ὅσην μοι δύναμις τὰς περιστάσεις, αἵ τινες θὰ ἠνάγκαζόν με νὰ παρουσιασθῶ πρὸ δικαστοῦ ἢ ἄρχοντος ἢ οἱουδήποτε ἄλλου δημοσίου ὑπαλλήλου. Ἡ ὑπεροχὴ αὐτῶν, ἀναγκαία ἀναμφιβόλως ἐν τοῖς κοινωνικοῖς θεσμοῖς, καὶ τὸ δικαίωμα ὃ ἔχουσι τοῦ διατάττειν καὶ μέμφεσθαι μάλιστα τοὺς πρὸ αὐτῶν, μὲ παρώξυνον ἀείποτε. Αἱ ἀρχαί μου αὗται ἠνάγκασάν με νὰ ἐγκαταλείψω τὸ ἐμπορικὸν στάδιον μετ' ἐξάσκησιν ἓξ ἐτῶν καθ' ὅτι μὲ ἔθετεν εἰς κύκλον σχέσεων καὶ πολυπληθῶν ὑπεξουσιοτήτων λίαν ὀχληρῶν τῇ ἐμῇ ἀκοινωνήτῳ ψυχῇ καὶ αἵτινες ἐξέθετόν με εἰς ὑποθέσεις ἀμφισβητισίμους μετ' ἀνθρώπων, οἵ τινες θὰ μὲ ἐστενοχώρουν ἴσως. Ἐνηγκαλίσθην τὸ τοῦ λογίου ἀνδρὸς στάδιον ὡς τὸ μόνον ἐν ᾧ περ ἐδυνάμην νὰ φυλάξω τὴν ἐμὴν ἀνεξαρτησίαν. Ἀλλ' ὁποία ὑπῆρξεν ἡ λύπη μου, ὅταν, φθὰς εἰς Παρισίους, εἶδον ἐμαυτὸν ἠναγκασμένον νὰ ἐπιληφθῶ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἑλληνικῆς χάριν χρημάτων! Ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἔλαβον τὴν πρώτην ἔκτισιν ἦν δι' ἐμὲ ἡμέρα θλίψεως· μοὶ συνέβη ἀκριβῶς τὸ αὐτὸ, ὃ ἀναφέρει περὶ Ἰσοκράτους ὁ Πλούταρχος. Ὁ ῥήτωρ οὗτος, λίαν διάφορος τῶν Ἀθήνησι δημαγωγῶν, *ἰδὼν τὸν μισθὸν ἀριθμούμενον εἶπε δακρύσας, ἐπέγνων ἐμαυτὸν νῦν τούτοις πεπραμένον*.

(ἕπεται συνέχεια)

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

(συνέχεια ἀπὸ σελιδ. 53.)

ΑΙΓΥΠΤΟΣ.

Ὀλίγα τινὰ ἔθνη δύνανται νὰ καυχηθῶσιν, ὅτι ἡ ἱστορία αὐτῶν φθάνει μέχρις αὐτῆς τῆς ἀρχῆς πάντων τῶν πραγμάτων. Ἐκ τῶν ὀλίγων δὲ τούτων, τῶν ἐχόντων τοιαύτας ἀξιώσεις, τινὰ, ὡς παρ. χάριν τὸ Σινικὸν καὶ τὸ Ἰνδικὸν καταδεικνύονται ἐκ τῶν ἐρευνῶν ὅτι πράττουσι τοῦτο ἄνευ καταφανῶν μαρτυριῶν, διότι ἡ ἱστορία αὐτῶν ἀρχίζει οὐχὶ εἰς πο-

---

α) Ἐξεφωνήθη ἐν τῷ ἐνταῦθα φιλεκπαιδευτικῷ Συλλόγῳ «Ὁμήρῳ.»

λὺ μεμακρυσμένην ἐποχὴν πρὸ τῆς χριστιανικῆς χρονολογίας. Ἕτερα, ὡς τὸ Αἰγυπτιακὸν καὶ τὸ Βαβυλωνιακὸν δύνανται ἴσως βασιζόμενα ἐπὶ τῶν διασωθέντων κτιρίων αὐτῶν ν' ἀξιῶσιν ὅτι ἡ ἱστορία των ἄρχεται πολὺ πρωϊμότερον τῆς τῶν ἄλλων ἐθνῶν τῆς γῆς.

Ἐν τῷ παρόντι ἡμῶν ἄρθρῳ θέλομεν ἐξετάσει ποία εἶναι ἡ πιθανὴ χρονολογία τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Δυτικῇ Ἀσίᾳ, των κοιτίδων τούτων τῆς ἀνθρωπίνης γενεᾶς, ἀρχαίου πολιτισμοῦ, περὶ οὗ πολλαὶ παράδοξοι γνῶμαι ἐδημοσιεύθησαν ἐπ' ἐσχάτων ὑπὸ διακεκριμένων προσώπων.

Ἐξετάζοντες τὴν Αἴγυπτον οὐδὲν σημεῖον ἀρχαίας τινος περιόδου ἀγρίας καταστάσεως ἢ καὶ βαρβαρότητος ἀνευρίσκομεν· διότι ἅπασαι αἱ σωζόμεναι μαρτυρίαι συμφωνοῦσιν, ὅτι ὅσον καὶ ἂν ὀπισθοδρομήσωμεν πρὸς τὴν ἀρχαιότητα, δὲν θέλομεν εὕρει ἐν Αἰγύπτῳ ἐποχὴν ἀμέτοχον πολιτισμοῦ. Ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τοῦ βασιλείου τῆς Αἰγύπτου βλέπομεν τὸν πρῶτον βασιλέα αὐτῆς μεταλλάσσοντα τὸν ῥοῦν τοῦ Νείλου, κατασκευάζοντα μεγάλην δεξαμενὴν καὶ ἱδρύοντα ἐν Μέμφιδι τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ Φθάχ (1). Μετ' ὀλίγον ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Ἄθωθις ἢ Τόσορθμος οἰκοδομεῖ τ' ἀνάκτορα τῆς Μέμφιδος καὶ ἰατρὸς ὢν συγγράφει βιβλία τινὰ περὶ ἀνατομίας (2).

Ἡ περίοδος τῶν πυραμίδων εἶναι πολὺ ἀρχαία ἐν τῇ Αἰγυπτιακῇ ἱστορία καὶ αἱ ἐπὶ τῶν τύμβων τῆς ἐποχῆς ταύτης εἰκονιζόμεναι σκηναὶ δεικνύουσι ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι εἶχον ἤδη τὰ αὐτὰ ἔθιμα καὶ τὰς αὐτὰς τέχνας, ἃς καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν. Τὰ ἐπὶ τῆς μεγάλης πυραμίδος ἱερογλυφικὰ καταδεικνύουσιν ὅτι ἡ γραφὴ ἦτο πρὸ πολλοῦ ἐν χρήσει. Ἐν Αἰγύπτῳ δὲν βλέπομεν ἀρχαϊκοὺς τρόπους ζωῆς, οὔτε βάρβαρα ἔθιμα, οὔτε αὐτὸ τὸ τόσον βραδέως ὑφ' ἁπάντων τῶν λαῶν ἐγκαταλειφθὲν ἔθιμον τοῦ ὁπλοφορεῖν ἐν καιρῷ εἰρήνης. Ἐπὶ τῶν τύμβων τῆς περιόδου τῶν πυραμίδων παρίστανται αἱ αὐταὶ κυνηγετικαὶ καὶ ἁλιευτικαὶ σκηναί, αἵτινες ἐτύγχανον καὶ ἀργότερον, οἱ γραφεῖς μεταχειριζόμενοι τοὺς αὐτοὺς μὲ τοὺς τῶν μετέπειτα καλάμους, ἵνα γράψωσιν ἐπὶ τοῦ παπύρου χρονικόν τι τοῦ κράτους, τὰ αὐτὰ πλοῖα καί περ ἐξωπλισμένα διὰ δύω ἱστῶν ἀντὶ τοῦ ἑνὸς τῶν μετέπειτα χρόνων, ὁ αὐτὸς τρόπος παρασκευῆς πρὸς ὑποδοχὴν ξένων, ἡ αὐτὴ μουσικὴ καὶ ὁ χορὸς, τὰ αὐτὰ ἐπαγγέλματα, ὡς τὰ τῶν ὑελοποιῶν, ἐπιπλοποιῶν καὶ τέλος αἱ αὐταὶ ἀγροτικαὶ σκηναί, τὰ αὐτὰ ἐργαλεῖα καὶ οἱ αὐτοὶ σιτοβολῶνες. Ἐκ τοῦ φαινομένου τούτου πολλοὶ παρεκινούμενοι πολλὰς ἐξέφερον γνώμας περὶ τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ τῆς Αἰγύπτου, δι' ὃ καὶ ἡμεῖς θέλομεν προσπαθήσει νὰ ἐκθέσωμεν ἐν τῷ παρόντι ἄρθρῳ Α'. τὴν ἔκτασιν τῆς διαφορᾶς, ἥτις ὑφίσταται εἰς τὰς γνώμας τῶν πρωτίστων κριτικῶν Αἰγυπτιολόγων ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἀρχαιότητος τοῦ πολιτισμοῦ ἐν Αἰγύπτῳ, Β'. νὰ ἐξετάσωμεν τὰς βάσεις ἐπὶ τῶν ὁποίων οἱ διάφοροι συγγραφεῖς βασίζουσι τὰς γνώμας των καὶ οὕτω ν' ἀνακαλύψωμεν τὰς αἰτίας τῆς διαφορᾶς καὶ Γ'. νὰ ἔλθωμεν εἰς συμπέρασμά τι ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Ὁμοφώνως ἅπαντες οἱ περὶ Αἰγύπτου συγγράψαντες συνδέουσι τὴν ἐν Αἰγύπτῳ ἀρχὴν τοῦ πολιτισμοῦ μὲ τὸ ὄνομα Μνᾶ ἢ Μὴν ἢ Μήνη (3) τινὸς, ὅστις πιστεύεται, ὅτι ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου.

Οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς καὶ τὰ Αἰγυπτιακὰ οἰκοδομήματα συμφωνοῦσιν εἰς τὴν ἀπονομὴν τῆς θέσεως ταύτης εἰς τὸν Μήνην. Ἀλλὰ κατὰ ποίαν ἐποχὴν ὁ βασιλεὺς Μήνας ἀνέβη εἰς τὸν Αἰγυπτιακὸν θρόνον; Ἰδοὺ τὸ μᾶλλον πολύπλοκον μέρος τοῦ παρέντος θεματος. Ἡ ἀρχαιοτάτη χρονολογία τὴν ὁποίαν ἐκφέρουσι νεώτεροί τινες συγγραφεῖς ὡς πρὸς τὸ παρὸν ζήτημα εἶναι 5004 π. χ.

Τὴν χρονολογίαν ταύτην προετίμησε καὶ ὁ διευθυντὴς τῆς ἐπὶ τῆς διατηρήσεως τῶν Αἰγυπτιακῶν ἀρχαιοτήτων ἐπιτροπῆς καὶ ἱδρυτὴς, ἐπιμελητὴς καὶ ἑρμηνευτὴς τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου τοῦ Καΐρου, κύριος Mariette. Ἐπίσης παρεδέχθη αὐτὴν καὶ ὁ μάλιστα διακεκριμένος ὁπαδὸς τοῦ Mariette, François Lenormant ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντι συγγράμματι «Ἐγχειρίδιον τῆς ἀρχαίας Ἀνατολικῆς ἱστορίας» ὅπερ ἐγένετο παραδεκτὸν εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Γαλλίας.

Ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ μουσείου τοῦ Βερολίνου καὶ συγγραφεὺς τῆς ἀξιολόγου «Ἱστορίας τῆς Αἰγύπτου» θέτει τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασιν τοῦ Μήνη κατὰ τὸ ἔτος 5456 π. χ. δηλ. πέντε καὶ ἡμίσειαν ἑκατονταετηρίδα ἀργότερον τοῦ ὑπὸ τοῦ Lenormant καὶ Mariette ὁρισθέντος χρόνου

Ὁ Lepsius ἐν τῇ «Chronologie der Egypter» ὅπερ ἐδημοσίευσε κατὰ τὸ 1849 χρονολογεῖ τὸν Μήνην ὡς ἀκμάσαντα 3892 ἔτη πρ. χ. ἐν ᾧ ὁ βαρῶνος Bunsen θέτει τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασιν τοῦ Μήνη κατὰ τὸ ἔτος 2623 π. χ. Ἀλλὰ νεώτεραι ἀνακαλύψεις καὶ ὑπολογισμοὶ ἔπεισαν μετέπειτα τὸν συγγραφέα νὰ μεταβάλῃ τὰς πρώτας ἰδέας του καὶ νὰ ὁρίσῃ ἐν τῷ τελευταίῳ τόμῳ τῆς «Αἰγύπτου» ὡς πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Μήνη τὸ ἔτος 3059 π. χ.

Ὁ διευθυντὴς τοῦ νομισματικοῦ διαμερίσματος ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ κύριος Reginald Stuart Poole ἐν τῷ περὶ «Χρονολογίας» ἄρθρῳ αὐτοῦ τὸ γραφὲν διὰ τὸ «Λεξικὸν τῆς Βίβλου» κατὰ τὸ 1860 παραδέχεται τὸ ἔτος 2717 π. χ. καὶ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Μήνη, ἀλλὰ συγχρόνως ὁμολογεῖ ὅτι ἐπιθυμεῖ ἵνα ἡ χρονολογία αὕτη θεωρηθῇ ὡς ἁπλῶς παραπλήσιος.

Ὁ σὶρ Gardner Wilkinson, ὅστις ἐν παρόδῳ εἶναι ὁ ἄριστος τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ Αἰγυπτιολόγων, διεκήρυξε κατὰ τὸ 1862 ὅτι συμφωνεῖ ἐν συνόλῳ μὲ τὸν R. Stuart Pool, ἀλλὰ μεταβάλλων κατά τι τινὰς τῶν ἀριθμῶν αὐτοῦ, ὥρισε τὸ ἔτος 2691 π. χ. ὡς τὴν παραπλήσιον χρονολογίαν τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τοῦ Μήνη.

Αἱ γνῶμαι αὗται πᾶσαι ἀξιοῦσιν ὅτι εἶναι τὸ ἐξαγόμενον πρωτοτύπων ἐρευνῶν καὶ ἀνήκουσιν εἰς πρόσωπα κατὰ μᾶλλον καὶ ἧττον γινώσκοντα τὰ Αἰγυπτιακὰ μνημεῖα καὶ ἱκανὰ νὰ ἐξηγήσωσι καὶ ἑρμηνεύσωσι τὰς ἱερογλυφικὰς ἐπιγραφάς.

Πρὶν ἢ προβῶμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν διαφόρων τούτων γνωμῶν καὶ ἐξηγήσωμεν πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ γεννηθῇ τοιαύτη μεταξὺ αὐτῶν διαφορὰ πιστεύομεν ὅτι θέλομεν βοηθήσει τὸν ἀναγνώστην, ἵνα κατανοήσῃ τὴν μεγάλην μεταξὺ τῶν διαφόρων γνωμῶν διαφορὰν, ἐὰν κατατάξωμεν ἐν πίνακι τὰς διαφόρους χρονολογίας καὶ ἐξηγήσωμεν δι' ἀριθμῶν τὴν διαφορὰν αὐτῶν.

Χρονολογίαι τῆς βασιλείας τοῦ Μήνη.

Συγγραφεῖς	Ἔτη π. Χ.	ὑστερώτερον τοῦ Mariette	ὑστερώτερον τῆς του Brugsch	ὑστερώτερον τῆς τοῦ Lepsius	ὑστερώτερον τῆς τοῦ Bunsen	ὑστερώτερν τῆς τοῦ Stuart Poole
Mariette Lenormant	5004	—	—	—	—	—
Brugsch	4155	549	—	—	—	—
Lepsius	3892	1112	553	—	—	—
Bunsen πρώτη γνώμη	3523	1381	832	269	—	—
Bunsen δευτ. γνώμη	3059	1945	1396	833	—	=
Stuart Poole	2717	2287	1738	1175	342	—
G. Wilkinson	2691	2313	1764	1201	368	26

(ἕπεται συνέχεια)

Σ. Σολομωνίδης.

1) Ὡς δὲ τῷ Μῆνι τούτῳ τῷ πρώτῳ γενομένῳ βασιλεῖ χέρσον γεγονέναι τὸ ἀπεργμένον τούτῳ μὲν ἐν αὐτῷ πόλιν κτῖσαι ταύτην, ἥτις νῦν Μέμφις καλέεται, ἔξωθεν δὲ αὐτῆς περιορύξαι λίμνην ἐκ τοῦ ποταμοῦ πρὸς βορέην τε καὶ πρὸς ἑσπέρην (τὸ γὰρ πρὸς τὴν ἠῶ αὐτὸς ὁ Νεῖλος ἀπέργει) τοῦτο δὲ τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱερὸν ἱδρύσασθαι ἐν αὐτῇ, ἐὸν μέγα τε καὶ ἀξιαπηγητότατον. Ἡρόδοτ. II 99

2) Μανέθων παρ' Εὐσεβίῳ Χρονικ. 120 § 4.

3) Μνᾶ εἶναι ὁ ἐγχώριος τύπος τοῦ ὀνόματος, Μὴν ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (II 99) καὶ Μήνης ὑπὸ τοῦ Μανέθωνος.

ΣΥΜΒΑΝΤΑ ΕΝ ΤΗ: ΑΦΡΙΚΗ.

(συνέχεια)

Ἦτον εἷς τῶν μᾶλλον ἰοβόλων ὄφεων, εἶδος κόβρα, καὶ ὡς μὲ παρετήρησεν ὤρθωσε τὴν κεφαλὴν, ἕτοιμος νὰ ἐπιπέσῃ κατ' ἐμοῦ, καὶ ἐξήγαγε συριγμὸν ἐξακοντίζων τὴν ὀξεῖαν αὐτοῦ γλῶσσαν. Ὁρμεμφύτως πως ὀπισθώρμησα· εἶτα δὲ ἐσκόπευσα τὸ θηρίον καὶ πυροβολήσας ἐφόνευσα αὐτὸ, ὀκτὼ ποδῶν μῆκος ἔχον. Ἀπέκοψα δὲ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ εἶτα ἠνέῳξα τὴν κοιλίαν, ἐν ᾗ εὗρον πτηνὸν ἀρκούντως εὐμέγεθες ἀκέραιον. Ὁ συνοδεύων με Ἀνδεκὲς ἔθεσε τότε ἑρπετὸν καὶ τὸ πτηνὸν ἐντὸς φύλλων δένδρων καὶ ἐπεστρέψαμεν πρὸς τὴν σκήνωσιν, ἔνθα πάντες ἐγάρησαν μεγάλως ἰδόντες τὰ λάφυρα ταῦτα, πρὸ πάντων δὲ τὸν ὄφιν, δι' οὗ ἐποίησαν τὸ ἑσπέρας ζωμὸν καὶ ἔφαγον αὐτὸν μεθ' ἡδονῆς.

Ἐγὼ δὲ ἐδείπνησα κομψόν τινα σκίουρον, ὃν μετὰ λύπης μου προηγουμένως εἶχα φονεύσει.

Τὴν αὐτὴν ἑσπέραν, ἐνῷ ἐκαθήμην παρὰ τὸ πῦρ θεωρῶν καιόμενον κορμὸν ξύλου, εἶδον φρικώδη σκορπίον μέλανα διαφεύγοντα ἐκ τῶν σχισμάτων αὐτοῦ. Ἐρρίψα ἐπὶ τῆς ῥάχεώς του ῥαβδίον τι, ὅπερ ἐκράτουν ἀνὰ χεῖρας· τότε δὲ οὗτος ἀνορθῶν τὴν μακρὸν οὐρά του καὶ πλήττων τὸ ξύλινον τοῦτο τεμάχιον διετρύπησεν αὐτὸ πρὸς μεγίστην ἐμοῦ φρίκην, ἀναλογιζομένου ὅτι ἠδύνατο κάλλιστα, δοθείσης εὐκαιρίας, τὸ αὐτὸ νὰ πράξῃ εἴτε εἰς τὰς χεῖράς μου, εἴτε εἰς τοὺς πόδας μου. Οἱ Αἰθίοπες μοὶ εἶπον ὅτι οἱ σκορπίοι οὗτοι εἶναι συνηθέστατοι ἐν τῇ χώρᾳ καὶ πρέπει τις νὰ προφυλάττηται πολὺ, ὁσάκις λαμβάνει ἀνὰ χεῖρας ξύλα, διότι τὰ ἰοβόλα ταῦτα ζῶα διαιτῶνται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τὸν φλοιὸν ἢ ἐντὸς τῶν ῥωγμῶν αὐτῶν.

Ὡραῖος τόπος ἀνελογίσθην, εἰς ὃν φονεύει τις τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἕνα ὄφιν καὶ ἕνα σκορπίον! Μεταβαίνων δὲ ὅπως κατακλιθῶ ἐξήτασα πρότερον μετὰ προσοχῆς τὸ προσκεφάλαιόν μου, ὅπερ ἀποτελεῖτο ἐκ χονδροῦ τινος ξύλου, φοβούμενος μὴ ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῷ σκορπίοι καὶ τὴν νύκτα πᾶσαν ἔβλεπον ἐν τρομακτικοῖς ὀνείροις τὰ ἀπεχθῆ ταῦτα ζῶα περικυκλοῦντά με ἀπειλητικῶς καὶ φονεύοντά με διὰ τῶν κέντρων.

Πλησίον τοῦ παραπήγματος ὑπῆρχε χλοερός τις λειμὼν, ἐν ᾧ παρετήρησα ἴχνη ἀγριοβοῶν· εἶπον λοιπὸν εἰς τὸν Ἀνδεκὲν νὰ κυνηγήσωμεν αὐτούς.

Μετὰ τοῦτο λοιπὸν, ἱκανωτάτου ἄλλως θηρευτοῦ μετέβην εἰς τὸν μικρὸν λειμῶνα καὶ ἐτέθημεν ἑκάτερος ἑκατέρωθεν ἐν ἐνέδρᾳ, παραυτὰ δὲ παρετήρησα ὑπερμεγέθη βουβαλον, εἰς ἀπόστασιν βολῆς ἀπ' ἐμοῦ διερχόμενον, καὶ μηδόλως τὴν παρουσίαν μου ὑποπτευόμενον, διότι ὁ ἄνεμος ἔπνεεν ἀπὸ μέρους του. Σκοπεύσας ἐπυροβόλησα, ἀλλ' ἡ σφαῖρά μου συναντήσασα ἀνέρπον τι φυτὸν ἀπέκλινε μικρὸν τοῦ σκοποῦ, ὥστε ἁπλῶς ἐτραυμάτισα τὸ θηρίον. ὅπερ μανιῶδες ἐστράφη, μὲ εἶδε καὶ ἐπέπεσε κατ' ἐμοῦ μεθ' ὁρμῆς. Ἐγενόμην ἔξω φρενῶν, ἄπειρος κυνηγὸς ὢν ἔτι, καὶ ἐτράπην εἰς φυγὴν, καίπερ ἄθικτον τὴν δευτέραν μου βολὴν ἔχων· ἀλλ' ἐνῷ ἔφευγον ὁ ποῦς μου περιεπλέχθη ἐντὸς ἀγρίων τινῶν θάμνων καὶ προσηλώθη ἐκεῖ ὡς ἐν παγίδι, ἐνῷ ὁ βούβαλος προὐχώρει πάντοτε θραύων τὰς πρὸ αὐτοῦ βάτους καὶ ἀκάνθους. Νομίσας ἐπιστᾶσαν τὴν ἐσχάτην μου ὥραν ἐστράφην εὐτόλμως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἠσθάνθην πᾶσαν μου τὴν δύναμιν ἐπανερχομένην· ἔστην, ἂν δὲ καὶ νῦν ἀπετύγχανον τοῦ βουβάλου, ἤμην ἀπολωλὼς, διότι ἀμέσως ἤθελε μ' ἐκκεντιάσει, ἀλλ' ἡ βολή μου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτὸν εὐροῦσα ἐξήπλωσε αὐτὸν νεκρὸν πρὸ τῶν ποδῶν μου σχεδόν. Τότε δὲ μόνον ὁ Ἀνδεκὲς ἔσπευδε πρὸς βοήθειάν μου

Ὁποία ὑπῆρξεν ἡ χαρὰ τῶν ἰθαγενῶν, ὁπόταν ἀνηγγείλαμεν αὐτοῖς ὅτι ἐφόνευσα ἕνα βούβαλον! Πάντες μετὰ βοῶν καὶ ἁλμάτων φέροντες μαχαίρας καὶ ξίφη μετέβησαν ὅπως διαμελίσωσιν αὐτὸν, ἐφ' ἧς θέσεως ἐφονεύθη, ἵνα μετενέγκωσι τὴν σάρκα του, ἐνῷ ἐγὼ ἀπηυδηκὼς ἐκ τοῦ δρόμου καὶ τοῦ ἀγῶνος ἔμενον ἐν τῇ σκηνώσει.

Ἐν τῷ λειμῶνι τούτῳ ὑπῆρχεν ἐπίσης μέγας ἀριθμὸς ἀγριοχοίρων, ὧν τὴν σάρκα τὰ μέγιστα ἐποθοῦμεν· συνεφωνήσαμεν λοιπὸν, ἐγὼ καὶ ὁ Ἀνδεκὲς νὰ ἐνεδρεύσωμεν αὐτοὺς τὴν νύκτα. Ἀναχωρήσαντες δὲ ἐκ τῆς σκηνώσεως περὶ δείλην ὀψίαν ἤλθομεν εἰς τὸ λειβάδιον καὶ ἐκρύβην συνεσταλμένος ὄπισθεν λοφιδίου ἀποτελουμένου ἐκ φωλεᾶς μυομήκων. Ἔμεινα αὐτοῦ ἐπὶ μίαν, δύο τρεῖς ὥρας μηδὲ ἀγριοχοίρους μηδὲ βουβάλους διερχομένους βλέπων. ἐρ'ὃ βαρυνθεὶς μετέβην πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ Ἀνδεκὲ, ὃν καὶ εὗρον κοιμώμενον ποδ' ἑτέρας μυρμικιᾶς, πλησιέστατά μου. Αἴφνης εἶδον ποδαίνουσαν μακρὰν ὅμως βολῆς ἀγέλην κεμάδων. Ἐνίοτε δὲ ἀσαφής τις γουλλισμὸς ἢ θροῦς τῶν φύλλων μοὶ ἐδήλουν τὴν εἰς τὰ πέριξ παρουσίαν ἀγριοχοίρου, ἀλλὰ κατόπιν σιγὴ πάλιν ἐβασίλευε περὶ ἐμὲ καὶ ἐπὶ τέλους ἀπεκοιμήθην. Ἀλλ' αἴφνης ἠγέρθην ὑπὸ κραυγῆς ἄλλου κόσμου, ἐκ τοῦ φρικώδους ῥόγχου θηρίου κινδυνεύοντος καὶ τρίβων τοὺς ὀφθαλμοὺς πάντη ἔκπληκτος ἠρώτων ἐμαυτὸν τί ἄρα συμβαίνει.

Παρετήρησα πέριξ μου ἀλλ' οὐδὲν εἶδον· καὶ ὅμως τὸ δάσος ἀντήχει εἰσέτι ἐκ τῆς τρομακτικῆς ἐκείνης κραυγῆς, τῆς καταπτοησάσης με Τότε δὲ ἤκουσα κρότον μέγαν συντριβομένων κλάδων καὶ εἶδον ἐξερχόμενον τοῦ δάσους βούβαλον ἄγριον καὶ ἐπὶ τοῦ αὐχένος προσκεκολλημένον ὑπερμεγέθη λεόπαρδον. Τὸ ταλαίπωρον ζῶον ἀνωρθοῦτο, ἀνετινάσσετο, ἐμυκᾶτο καὶ ἀνεβόα, ἀλλ' εἰς μάτην, διότι οἱ ἰσχυροὶ ὄνυχες τοῦ λεοπάρδου ἐνετυποῦντο μεθ' ὁρμῆς ἐν τῷ σώματι τοῦ θύματός του, ἐνῷ διὰ τῶν ὀδόντων ἐνέκοπτε βαθέως καὶ ἐσπάρασσε τὸν τράχηλον τοῦ ἀγωνιῶντος βουβάλου. Εὐθὺς δὲ τὸ θηρίον ἐξέπεμψε βρυχηθμὸν θριάμβου, ἐξ οὗ ὑπέτρεμεν ἡ γῆ, καὶ τὸ φρικῶδες σύμπλεγμα ἐξηφανίσθη εἰς τὸ δάσος καὶ οἱ βρυχηθμοὶ καὶ οἱ τριγμοὶ τῶν κλάδων ἐπαύσαντο ἀκουόμενοι καὶ τὸ πᾶν ἀποκατέστη σιγηλόν.

Εἶχον δὲ ἅπαξ πυροβολήσει κατὰ τοῦ λεοπάρδου, ἀλλὰ μακρόθεν λίαν ἢ ὥστε νὰ τύχω αὐτοῦ.

Διετρίψαμεν ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα εἰς τὸ αὐτὸ μέρος καὶ μεγίστην ἀπελάμβανον εὐφροσύνην ἐν τῷ μέσῳ τῶν δασῶν συλλέγων πτηνὰ καὶ χρυσαλλίδας καὶ φονεύων χαρίεντα μικρὰ ζῶα· ἐπανήλθομεν πάλιν εἰς τὸ παραθαλάσσιον χωρίον. Ἀλλὰ μόλις ἐπανελθόντα με κατέλαβε πυρετὸς προσηλώσας με ἐπὶ τῆς ὀδυνηρᾶς μου κλίνης. Πόσον ὑπέφερον ἐγὼ, ὁ τὸ πρῶτον ἤδη εἰς τὴν ἀσθένειαν ταύτην περιπίπτων! Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἠσθανόμην τὴν κεφαλὴν διάπυρον ὡς κάμινον καὶ ὅτε τέλος ἠρξάμην ἀναῤῥωνύων θεωρήσας ἐμαυτὸν ἐν κατόπτρῳ, ἀπέστρεψα τοὺς ὀφθαλμούς μου πτοηθεὶς· τοσοῦτον δυσγνώριστος κατέστην. Οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἴχνος αἵματος ἐναπελείπετο ὑπὸ τὸ δέρμα μου, ἤμην δὲ κιτρινος ὡς κυδώνιον. Πλὴν ὁ πυρετὸς οὗτος ὁ πρόδρομος ἦτον ἁπλῶς πάντων τῶν δεινῶν τῶν ἀναμενόντων με ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ὁ κόλπος τοῦ Κορίσκου. Τὰ κωνοφόρα. Ἀναρίθμητα πλήθη πτηνῶν. Τὶ εὑρίσκω ἐν τῷ στομάχῳ πελεκᾶνος. Κηδεία βασιλέως.

Μετά τινας ἄλλας ὁδοιπορίας μετέβην εἰς τὸν κόλπον τοῦ Κορίσκου, ἔνθα δύο ποταμοὶ ἐκχύνονται εἰς τὴν θάλασσαν· ὁ εἷς τούτων Μόνδας καλούμενος, διέρχεται διὰ μέσου χθαμαλοῦ καὶ ἑλώδους ἐδάφους, τῆς κοίτης αὐτοῦ καλυπτομένης ὑπὸ πηλοῦ καὶ ἰλύος. Ἄπειρα δὲ κωνοφόρα δένδρα (mangliers) φύονται περὶ τὰς ὄχθας αὐτοῦ καὶ πᾶς κλῶνος αὐτοῦ, πᾶν ἐπίκλυστον κλωνάριον καλύπτεται πράγματι ἐξ ὀστρέων, ὥστε κατὰ τὴν ἄμπωτιν παρατηρεῖ τις εἰς μακρὰν ἀπόστασιν ἄπειρον πληθὺν σκοπέλων ἀπυτελουμένων ἐκ τῶν μαλακίων τούτων.

Τὰ κωνοφόρα δὲ ἐφ' ὧν τὰ ὄστρεα ἐμφυτεύονται οὕτως ἀλλοκότως, εἶναι παραδοξώτατα δένδρα· ὁ ἀρχικὸς μὲν αὐτῶν κορμὸς αὐξάνει εἰς ὑπερμέγεθες ὕψος, ἐκτὸς δε τούτου ὁκόκληρον δάσος τοιούτων δένδρων δυνατὸν νὰ προέχηται ἐξ ἑνὸς μόνου στελέχους· διότι οἱ κλῶνοι αὐτοῦ ἐπαναφερόμενοι ἐπὶ τῆς γῆς προάγουσι παραφυάδας, αἵτινες πάλιν βιζοῦνται καὶ καθίστανται δένδρα καὶ οὕτω καθεξῆς, ὥστε ὁλόκληρον τὸ δάσος εἶναι, ὡς εἰπεῖν, μία καὶ μόνη φυτεία.

Οἱ τὴν χώραν, τὴν περὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ τούτου, κατοικοῦντες καλοῦνται Σεκιανοὶ· εἰσὶ δὲ πολεμικώτατοι καὶ οἱ πλεῖστοι εἰσὶν ὡπλισμένοι

διὰ τυφεκίων, ἅπερ λαμβάνουσιν ἐξ ἐμπορικῶν πλοίων ἐρχομένων ἐνίοτε πρὸς ἀγορὰν ἐρυθροξύλου ἐλαφαντόδοντος καὶ κέμμιος.

Κατὰ τὴν ἄμπωτιν αἱ ἑλώδεις ὄχθαι τοῦ ποταμοῦ μένουσιν ἀσκεπεῖς· ἐκεῖ δὲ σπεύδει πληθὺς πτηνῶν, ὁποίαν οὐδαμοῦ ἄλλοθι εἶδον. Αἱ ὄχθαι, αἱ νῆσοι, ἡ ψάμμος, τὸ ὕδωρ καλύπτονται ἀπὸ μυριάδας τοιούτων πτηνῶν καταπληττόντων καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν ὅρασιν. Πυκναὶ δ' ἀγέλαι πελεκάνων, ὡς ζῶντες στολίσκοι, ἐκολύμβων μεγαλοπρεπῶς εἰς ἀπόστασίν τινα ἀπὸ τοῦ μονοξύλου μου, δι' οὗ εἰσέπλευσα εἰς τὸν ποταμόν. Ἔστι δ' ὅτε τάγμα φοινικοπτέρων, πτηνῶν ὡραιοτάτων καὶ περιεργοτάτων, ἀνεπτύσσετο ἐπὶ τῆς παραλίας, ἀπαστράπτον καθάπερ πυρίνη γραμμή. Ἐπίσης δ' ἐφαίνοντο ἐκεῖ ἐρωδιοί, γέρανοι καὶ παντοῖα εἴδη λάρων, πανταχοῦ δὲ τὸ βλέμμα ἀπήντα κομψὰ λευκοπτέρυγα πτηνά, ἅτινα ἐκάλυπτον τὰ ἐν τῇ παραλίᾳ δένδρα ὥσπερ στρῶμα πυκνῆς χιόνος.

Φυσικῷ τῷ λόγῳ ἠθέλησα νὰ φονεύσω τινὰ τῶν ποικιλωτάτων διπόδων τῆς ἀκτῆς ταύτης· λαβὼν λοιπὸν μικρότατόν τι ἀκάτιον ἐπεκάλυψα αὐτὸ διὰ κλάδων, ὅπως νομίζωσι τὰ ὕποπτα ταῦτα πτηνὰ ὅτι εἶναι κορμὸς δένδρου ἀκολουθῶν τὴν φορὰν τοῦ ῥεύματος. Ἐπεβίβασα μετ' ἐμοῦ Σεκιανόν τινα κωπηλάτην, ὡπλίσθην διὰ δύο τυφεκίων καὶ διευθύνθημεν πρὸς τοὺς πελεκᾶνας, οἵτινες ἐφάνησαν ὑποπτευθέντες τὸν δόλον καὶ ἐπὶ πολὺ διέμεινον ἐκτὸς βολῆς. Ἀλλὰ τῇ ὑπομονῇ καὶ ἐπιμονῇ τὰ πάντα κατορθοῦνται, μετὰ μακρὰν λοιπὸν δίωξιν κατώρθωσα νὰ πλησιάσω ἐπὶ τούτων, καθ' ἣν στιγμὴν κατέπινεν ὑπερμεγέθη ἰχθύν, καὶ πυροβολήσας ἐτραυμάτισα αὐτὸν κατὰ τὴν πτέρυγα οὕτως, ὥστε ἀδύνατον ἦτο νὰ μοὶ διαφύγῃ· ἀλλ' ἤδη πῶς νὰ συλλάβω αὐτὸν πληγωμένον μὲν ὄντα, πλὴν δυνάμενον διὰ τοῦ χονδροῦ ῥάμφους του νὰ μοὶ ἀποκόψῃ τὴν χεῖρα; Ἂν ἐπυροβόλουν ἐκ νέου κατ' αὐτοῦ ἤθελον βλάψει τὸ πτέρωμά του, δι' ὃ μετὰ πολλὰς μόλις πρυσπαθείας κατέφερα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του σφοδρὸν κτύπημα κώπης καὶ οὕτω συνέλαβον αὐτὸν καὶ μετήνεγκον ἐπὶ τοῦ ἀκατίου.

Παραυτὰ δὲ εἶδον ἱπταμένην περὶ ἐμὲ ἀγέλην διακοσίων περίπου ἐρωδιῶν, καθ' ὧν πυροβολήσας δὶς δύο ἐφόνευσα.

Διηυθύνθημεν πρὸς τὴν ἀκτήν· ὁπόταν δὲ ἠνέωξα τὸν θύλακα τοῦ πελεκᾶνος, παρουσιάσθη ἐνώπιόν μου δωδεκὰς μεγάλων ἰχθύων, οὓς πρὸ μιᾶς ὥρας, πιστεύω, εἶχεν ἁλιεύσει· ἀπεφάσισα νὰ εὐωχηθῶ ἐκ τούτων καὶ ἠναγκάσθην, μὰ τὴν ἀλήθειαν, νὰ ὁμολογήσω ὅτι ὁ πελεκὰν ὑπῆρξε δι' ἐμὲ ἀξιόλογος προμηθευτής.

Τὸ ἑσπέρας τοσαύτην ἠσθάνθην κόπασιν, ὥστε ταχύτατα μετέβην νὰ κατακλιθῶ· τοσοῦτον δὲ καλῶς ἐκοιμήθην, ὥστε, ἂν οἱ Σεκιανοὶ ἤθελον, ἠδύναντο νὰ με φονεύσωσι δίχως κἂν ν' ἀνοίξω τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἡ κώμη εἰς ἣν ἦλθον, ἔμελλε νὰ ἐκλέξῃ νέον βασιλέα· διότι ὁ ποώνη, Γλὰς καλούμενος, εἶχεν ἀποθάνει. Ἦτο δὲ δυσαρεστότατος γέρων, γενόμενος περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς του εὐλαβέστατος· διότι τὸ εἴδωλόν του ἀρτίως πάντοτε ἦτο κεχρωματισμένον καὶ λαμπρῶς κεκοσμημένον. Ἤρχοντο δὲ χάριν αὐτῶν καθ' ἑκάστην ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ οἱ διαπρεπέστεροι τῶν ἰατρῶν, ὧν πλουσιωδώρως ἐπλήρωνε τὰς συμβουλάς. Ἐφοβεῖτο δὲ πρὸ πάντων τοὺς βασκάνους καὶ ἐπίστευεν ὅτι πάντες ἐζήτουν νὰ ἀπαλλαγῶσιν αὐτοῦ διὰ μαγγανειῶν, ὥστε πρὸ πάντων κατεγίνετο πῶς ν' ἀποδιώκωσι τοὺς μαγγανευτὰς καὶ νὰ διατηρῶσι τὴν μακροβιότητα τοῦ βασιλέως· ὅσον δὲ πλέον ἐκ τῶν διαβεβαιώσεων αὐτῶν εὐηρεστεῖτο, τοσοῦτον πλέον ἀντήμειβεν αὐτούς.

Ὅταν τὸ πρῶτον ἠσθένησε πάντες ἐφάνησαν λυπούμενοι τὸ μέγιστα, ἀλλὰ πολλοὶ τῶν φίλων μου μοὶ εἶπον μυστικῶς, ὅτι τὰ μάλα θὰ ἔχαιρον ἂν ἀπέθνησκεν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ παρέσχεν αὐτοῖς τὴν χαρὰν ταύτην καὶ πρωΐαν τινὰ ἠγέρθην ὑπὸ γόων καὶ θρήνων καὶ κλυσμάτων, ἅπερ εἰσὶ παρὰ τοῖς Αἰθιοψι σημεῖα λύπης προσποιητῆς μᾶλλον, ἢ ἔκφρασις λύπης ἀληθοῦς. Πᾶσαι αἱ γυναῖκες τῆς κώμης ποταμοὺς διέχεον δακρύων. Εἶναι δὲ ἐκ τῶν περιεργοτάτων ἡ εὐχέρεια αὕτη τῶν ἀφρικανῶν γυναικῶν περὶ τὸ εὑρίσκειν πηγὰς δακρύων διὰ σμικρότατα αἴτια, συχνάκις δὲ μάλιστα ἄνευ οὐδενὸς αἰτίου. Καὶ ἐνῷ καγχάζουσιν ἤδη, μετὰ στιγμὴν πᾶσαι ὁμοῦ ἄρχονται κραυγάζουσαι δια κηδείαν τινὰ οὐδαμῶς ἔχουσαι χρείαν λύπης διὰ νὰ κλαίωσι, διότι ποιοῦσι τοῦτο ὁσάκις θέλουσιν.

Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὸ πένθος καὶ τα δάκρυα διήρκεσαν ἐπὶ ἡμέρας ἕξ. Τὴν ἐπαύριον δὲ τοῦ θανάτου του ὁ βασιλεὺς ἐτάφη κρυφίως ὑπὸ πιστῶν ἀνδρῶν λίαν πρωΐ, νύκτα σχεδὸν, ἄγνωστον ποῦ. Ἡ μυστηριώδεις δ' αὕτη συνήθεια προήρχετο ἐκ τῆς ἰδέας, ἣν ἔχουσιν οἱ βάρβαροι οὗτοι, ὅτι ἂν αἱ γειτονικαὶ φυλαὶ μάθωσι ποῦ κρύπτεται ἡ κεφαλὴ τοῦ βασιλέως των, θέλουσιν ἁφαρπάσει αὐτὴν, ὅπως κατασκευάσωσι διὰ τοῦ ἐγκεφάλου της παντοδύναμα εἴδωλα, ἀηττήτους καθιστῶντας αὐτούς.

(ἕπεται συνέχεια) Σ. Ι. Π.

Η ΔΥΣΚΟΛΟΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑ.

(Διήγημα.)

(συνέχεια)

Τὴν ἑπομένην ἡμέραν ἐγευματίζομεν μετὰ δύο ἄλλων προσκεκλημένων παρὰ τῷ φίλῳ μου, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχον στείλει ὄστρεα ἐκ Παρισίων. Ἅπαντες εὑρισκόμεθα ἐν τῷ ἑστιατορίῳ ἐκτὸς τοῦ Ὀκταβίου καὶ ἠρχίσαμεν τοῦ γεύματος. Μετὸ πέντε λεπτὰ ἔρχεται ὁ Ὀκτάβιος καὶ ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν ὑπηρέτην τὸν διατάσσει νὰ τῷ φέρῃ ὄστρια.

— «Μὴ τῷ φέρεις», εἶπεν ὁ πατὴρ διὰ τόνου σοβαροῦ καὶ συντόμου. Ὁ νέος ὠχρίασε. Ἡ προσβολὴ αὕτη γενομένη ἔμπροσθεν τῶν ὑπηρετῶν καὶ τῶν ξένων τὸν ἤγγισε μέχρι τῆς καρδίας καὶ ἐπανέλαβε μετὰ φωνῆς τρεμούσης «Τί σημαίνει τοῦτο, πάτερ;»

— Σημαίνει, εἶπεν ὁ πατὴρ ἀκολουθῶν τὰς συμβουλάς μου, ὅτι δὲν ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ ἐγγίσῃς πινάκιον τὸ ὁποῖον ἤθελεν ἔλθει πρὸ σοῦ εἰς τὸ ἑστιατόριον, ὅθεν σήμερον σοὶ στερῶ τὰ ὄστρεα. Ὁ νεανίας ἠγέρθη καὶ ἡτοιμάζετο ν' ἀναχωρήσῃ

— Σὲ διατάσσω νὰ μείνῃς εἶπεν ἐπιτακτικῶς ὁ πατήρ.

— Ὤ! εἶσθε πολὺ σκληρὸς, εἶπεν ἡ γραῖα συγγενὴς, νὰ τῷ ἀποστερῆτε τὰ τόσον ὡραῖα ὄστρεα.

— Τόσον τὸ καλλίτερον.

— Ἐκ τούτου ἡ ὀργὴ τοῦ νέου ἐκορυφώθη οὕτως, ὥστε, ὅτε ὁ ὑπηρέτης τῷ παρουσίασε δεύτερον πινάκιον,

— Δὲν θέλω, εἶπεν, δὲν θέλω τίποτε.

— Ὅπως ἀγαπᾶς, ἀπήντησεν ψυχρῶς ὁ πατήρ.

— Ὤ! ἀλλ' εἶναι ἀδύνατον, ἀνέκραξεν ἡ γραῖα συγγενὴς ὅλως συγκεκινημένη, εἶναι ἀδύνατον νὰ καταδικάσητε τὸ παιδίον τοῦτο εἰς τὸν διὰ πείνης θάνατον.

— Μὴ φοβεῖσθε, ἀπήντησεν ὁ πατὴρ ψυχρῶς.

Καὶ ἐν τούτοις τὰ πινάκια διεδέχοντο ἄλληλα πρὸ τοῦ νέου ἀναπέμποντα εὐάρεστον εὐωδίαν, ἀλλ' οὗτος οὐδαμῶς τὰ ἤγγιζε· διότι ἡ ὀργή του τὸν ἔπνιγεν. Ὅτε ὅμως ἅπαντες ἐξῆλθον τοῦ ἑστιατορίου ἥρπασε βιαίως τεμάχιον ἄρτου τὸ ὁποῖον κατεβρόχθισε καὶ ἀπεσύρθη πλήρης ὀργῆς εἰς τὸ δωμάτιόν του. Τὸ μάθημα ἦτο σκληρὸν καὶ ἐπενήργησε πολὺ ἐπὶ τοῦ Ὀκταβίου, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸν θεραπεύσῃ ἐντελῶς· διότι ἰδοὺ τί συνέβη μετά τινὰ χρόνον.

Αἱ διακοπαὶ εἶχον ἀρχίσει καὶ πλῆθος νέων ἦλθον εἰς τὰς πέριξ ἐξοχικὰς οἰκίας. Οἱ νέοι οὗτοι χάριν διασκεδάσεως ἀπεφάσισαν νὰ παραστήσωσι δραμά τι εἰς τὸ ὁποῖον καὶ ὁ Ὀκταβιος ἔλαβε μέρος μικρὸν μὲν, ἀλλὰ διὰ τὸ ὁποῖον ἡ φωνὴ αὐτοῦ ἦτο ἡ μόνη κατάλληλος.

— Τὸ δρᾶμα ἔμελλε νὰ παρασταθῇ εἰς γειτονικήν τινα ἔπαυλιν μόλις ἀπέχουσαν ἓξ χιλιόμετρα τῆς οἰκίας τοῦ φίλου μου, ὅστις, ὅτε ἔφθασεν ἡ ἡμέρα τῆς παραστάσεως, εἶπεν εἰς τὸν υἱόν του: «Θὰ ἀναχωρήσωμεν ἀκριβῶς εἰς τὰς ἕξ, ἔσο ἕτοιμος».

Δέκα λεπτὰ πρὸ τῶν ἕξ ἀγοραία ἅμαξα εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἔπαυλιν καὶ ἀκριβῶς εἰς τὰς ἕξ ὁ φίλος μου, ἡ γραῖα συγγενὴς τὰ παιδία καὶ ἐγὼ ἐκαθήμεθα ἐντὸς τῆς ἁμάξης. Μόνος ὁ Ὀκτάβιος ἔλειπεν.

— Ἀναχωροῦμεν, εἶπεν ὁ πατὴρ, ὅστις ἤλαυνε τὴν ἅμαξαν.

— Ὦ πρὸς χάριν μου ἂς μείνωμεν εἰσέτι δέκα λεπτά, ἀνέκραξεν ἡ γραῖα συγγενής.

— Δὲν ὑπάρχει χάρις, εἶπεν ὁ πατὴρ καὶ ἐμάστισε τοὺς ἵππους. Μόλις ἐξῆλθομεν τοῦ κήπου καὶ ἰδοὺ ὁ Ὀκτάβιος ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῆς ἐξωθύρας κράζων δι' ὅλων τῶν δυνάμεων αὐτοῦ καὶ ποιῶν σχήματα ἀπηλπισμένου.

— Πολὺ ἀργά, ἔκραξεν ὁ πατὴρ καὶ πάλιν ἐμαστίγωσε τοὺς ἵππους, οἵτινες ἀνεχώρησαν καλπάζοντες.

— Τοῦτο εἶναι θηριῶδες, εἶναι σκληρὸν, εἶπεν ἡ γραῖα.

— Τόσον τὸ καλλίτερον θὰ τὸ ἐνθυμῆται ἐπὶ μακρότερον, ἀπεκρίθη ὁ φίλος μου.

— Ἀλλὰ τί θὰ εἰπῆτε εἰς τὸν οἰκοδεσπότην;

— Τὴν ἀλήθειαν· δηλ. ὅτι ἀνεχωρήσαμεν ἄνευ τοῦ Ὀκταβίου, διότι δὲν ἦτο ἕτοιμος.

— Ὦ! ὄχι δὲν θὰ τὸ κάμητε.

— Θὰ τὸ κάμω, καὶ ἐξακολούθει μαστιγόνων τοὺς ἵππους.

— Ἀλλ' οὕτω τιμωρεῖτε πάντας, καταστρέφετε τὴν παράστασιν.

— Δὲν τὴν καταστρέφω, ἐστὲ ἥσυχος.

— Ποῖος λοιπὸν θὰ λάβῃ τὸ μέρος του;

— Ἐγὼ, ἀπεκρίθη φαιδρῶς ὁ πατὴρ, δὲν εἶναι μέγα τὸ μέρος του, μόλις σειραί τινες! Ὀλίγον εἶναι ἀληθὲς νεάζον δι' ἐμὲ ἀλλά...

— Λοιπὸν σεῖς θὰ ψάλλητε τὸ μέρος του; ἀπηντησεν ἡ γραῖα, κρῖμα! τὸ ἔψαλλε τόσον ὡραῖα.

— Ἐστὲ ἥσυχος, εἶπεν ὁ πατὴρ, θὰ τὸ ψάλλῃ αὐτὸς, θὰ ἔλθῃ ἐγκαίρως· διότι ἓξ χιλιόμετρα δὲν εἶναι μεγάλη ὑπόθεσις εἰς τὴν ἡλικίαν του. Ἰδοὺ ἐφθάσαμεν. Ἡ ἅμαξα ἐστάθη καὶ ἡμεῖς κατέβημεν.

— Καὶ ὁ κύριος Ὀκτάβιος, ἔκραξεν ὁ οἰκοδεσπότης.

— Θὰ ἔλθῃ μετ' ὀλίγον, εἶπεν ὁ φίλος μου, μὴ ἀνησυχῆτε.

Ἡ ὥρα τῆς παραστάσεως ἤγγιζε καὶ πάντες ἀνυπομόνως περιέμενον τὸν Ὀκτάβιον· ἀλλ' ὁ Ὀκτάβιος δὲν ἐφαίνετο. Πάντες οἱ συνηλικιῶται του συνῆλθον εἰς δωμάτιόν τι καὶ τὸν περιέμενον, ἐν ᾧ συγχρόνως καὶ τὸν κατηγόρουν· διότι «τὸν χρόνον τὸν ὁποῖον διερχόμεθα ἀναμένοντές τινα τὸν μεταχειριζώμεθα ἵνα κακολογῶμεν αὐτόν». Τέλος ὁ Ὀκτάβιος ἦλθεν. Ὁ κώδων κρούεται, ἡ σκηνὴ ὑψοῦται, ἡ παράστασις ἀρχίζει. Ἀλλὰ ἡ συγκίνησις, ὁ δυσαρέσκεια, ὁ κόπος ὃν ἐδοκίμασε τρέχων, ἵνα φθάσῃ ἐγκαίρως, τὰ πάντα συνέτεινον ἵνα μεταβληθῇ ὁ τόνος τῆς φωνῆς του καὶ ἔψαλλε κακῶς καὶ ἐσφαλμένως. Ὁ Ὀκτάβιος ὠχρίασεν· ἀλλὰ καὶ ὁ πατήρ του ἦτον ἐπίσης ὠχρός. Τὸ ἑσπέρας, ὅτε ἐπεστρέφαμεν θανάσιμος σιγὴ ἐβασίλευεν ἐντὸς τῆς ἁμάξης, διότι οὐδεὶς ἤνοιξε τὸ στόμα του.

Ὅτε ἐφθάσαμεν εἰς τὴν οἰκίαν ἔλαβον τὸν φίλον μου κατὰ μέρος καὶ τῷ εἶπον: «Μὴ λυπῆσαι, ἡ δευτέρα αὕτη δοκιμασία ἦτο ἴσως σκληρὰ, ἀλλὰ θὰ φέρῃ καλοὺς καρπούς· ἂς θέσωμεν ἐπὶ τῷ ἔργῳ καὶ τρίτην τινὰ καὶ πιστεύω ὅτι ὁ υἱός σου θὰ θεραπευθῇ ἐντελῶς.

Μετά τινας ἡμέρας ἤμεθα συνηγμένοι ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ φίλου μου, ὅστις τὴν προηγουμένην ἡμέραν εἶχε παραγγείλει εἰς τὸν υἱόν του νὰ ὑπάγῃ παρά τινι γείτονι γαιοκτήμονι καὶ ζητήσῃ ἐνδιαφερούσας τινὰς πληροφορίας.

— Πρὸ πάντων, τῷ εἶχεν εἰπεῖ, πρέπει νὰ εὑρεθῇ εἰς τὸν οἶκον του ἀκριβῶς κατὰ τὰς ἐννέα, τὴν ὥραν τοῦ γεύματος αὐτοῦ, ἄλλως ἴσως δὲν τὸν εὕρῃ.» ὁ νεανίας ἐπανῆλθεν, ἀλλὰ δὲν ἔφερε τὰς ἐπιθυμητὰς πληροφορίας, διότι, εἶπεν, ὁ γαιοκτήμων εἶχεν ἐξέλθει.

— Δὲν ὑπῆγες ἀκριβῶς κατὰ τὰς ἐννέα;

— Ὦ βέβαια ἀκριβῶς.

— Ἐγευμάτισε λοιπὸν εἰς τὴν πόλιν;

— Μάλιστα, εἶπεν ὁ νεανίας, ἀλλὰ θὰ ὑπάγω πάλιν κατὰ τὰς τρεῖς πρὸς ἀναζήτησίν του.

— Τὸ πρᾶγμα ἀλλάσσει, εἶπεν ὁ φίλος μου, ἡ ἀργοπορία αὕτη μὲ ζημιοῖ. Εἶχον ἀπόλυτον ἀνάγκην τῶν πληροφοριῶν τούτων· πλὴν ἔστω θὰ ὑπάγῃς πάλιν κατὰ τὰς τρεῖς. Ἤδη εἰς τὸ γεῦμα.

Μόλις εἴχομεν τελειώσει τὸ γεῦμα, ὅτε ὁ γαιοκτήμων ἦλθεν.

— Ὑμεῖς, ἀνέκραξεν ὁ φίλος μου, κατὰ ποίαν ἄρα γε εὐτυχῆ σύμπτωσιν;

— Ποσῶς· δὲν ἦλθον ἐκ συμπτώσεως· ἐπιστρέψας εἰς τὸν οἶκόν μου κατὰ τὰς ἕνδεκα καὶ ἡμίσειαν, ἔμαθον ὅτι μὲ ἐζητήσατε διὰ τοῦ υἱοῦ σας. Ἔρχομαι λοιπὸν νὰ μάθω τὸ αἴτιον.

— Τὸ αἴτιον εἶναι ἀρκετὰ σπουδαῖον καὶ σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὴν προθυμίαν σας. Ἀλλὰ, μὲ συγχωρεῖτε διὰ τὴν περιέργειάν μου, ποῦ ἐγευματίσετε τὴν πρωΐαν ταύτην;

— Εἰς τὸν οἶκόν μου.

— Εἰς τὸν οἶκόν σας! ἀνέκραξεν ὁ φίλος μου, ἀλλὰ κατὰ ποίαν ὥραν λοιπόν;

— Ὅπως πάντοτε κατὰ τὴν ἐννάτην.

— Κατὰ τὴν ἐννάτην; εἶσθε βέβαιος;

— Πῶς! ἂν εἶμαι βέβαιος! ἐπανέλαβεν γελῶν ὁ γαιοκτήμων, εἶμαι βεβαιότατος, διότι εἶδον τὸ ὡρολόγιόν μου, ὅτε ἐσηκώθην τῆς τραπέζης καὶ τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐννέα ὥρας καὶ τριακονταπέντε λεπτὰ, ὀλίγαι δηλ. στιγμαὶ πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ υἱοῦ σας.

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους θανάσιμος σιγὴ ἐπεκράτησεν ἐντὸς τῆς αἰθούσης, διότι ἑκάστη λέξις τοῦ γαιοκτήμονος ἔπιπτεν ἐφ' ἡμῶν ὡς βέλος. Τὰ χείλη τοῦ φίλου μου ἦσαν συνεσφιγμένα καὶ ἔτρεμον ἐκ περιφρονήσεως, ὁ δὲ νέος ὠχρὸς ὡς νεκρὸς, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχων προσηλωμένους ἐπὶ τῆς γῆς δὲν ἠδύνατο ν' ἀρθρώσῃ λέξιν. Εἶχε ψευσθεῖ! καὶ τὸ ψεῦδος αὐτοῦ ἐγνώσθη εἰς πάντας.

Ὁ γαιοκτήμων ἐκπεπληγμένος ἐκ τῆς ταραχῆς ἡμῶν, ἐπανέλαβε γελῶν: «ὤ! τίς σᾶς ἔπλασε τὸν μῦθον, ὅτι ἐγευμάτισα εἰς τὴν πόλιν; οὐχὶ βεβαίως ὁ υἱός σας, διότι ἡ σύζυγός μου τῷ εἶπε ὅτι μόλις ἠγέρθην τῆς τραπέζης.»

Ἑκάστη λέξις καθίστα καταφανέστερον τὸ ψεῦδος τοῦ Ὀκταβίου· ὁ δὲ πατήρ του ἵνα τὸν ἀπαλλάξῃ τῆς καταισχύνης, ὡδήγησεν τὸν γαιοκτήμονα εἰς ἕτερον δωμάτιον, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι εἶχε νὰ συνομιλήσῃ ἰδιαιτέρως μετ' αὐτοῦ, ἀφίσας ἐμὲ μόνον μετὰ τοῦ υἱοῦ του. Τὸν ἐπλησίασα καὶ τῷ εἶπον "Γνωρίζεις τὸν *ψεύστην* τοῦ Κορνηλίου; Ἀνάγνωσον καὶ πάλιν τὴν σκηνὴν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, ὅπου ὁ εὐγενὴς γέρων θὰ σοὶ δείξῃ δι' ἀθανάτων στίχων, ὅτι ἡ ποταπωτέρα κακία, ἡ ἀναξιωτέρα ἑνὸς ἀνδρὸς, εἶναι τὸ ψεῦδος, ἐπειδὴ φέρει ὄνειδος, ὅπερ δὲν δύναται νὰ ἐξαλειφθῇ ἢ διὰ τοῦ αἵματος. Ὁ Ὀκτάβιος εἶχεν ἀληθὲς αἴσθημα τιμῆς δι' ὃ καὶ μεγάλη ὑπῆρξεν ἡ συγκίνησις, ἣν ἐπροξένησεν εἰς αὐτὸν τὸ τρίτον τοῦτο μάθημα, ἀλλ' ἐδεῖτο μόλον τοῦτο τελευταίου τινὸς μαθήματος, ὅπερ νὰ τὸν ἐγγίσῃ κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν καρδίαν, ἵνα ἐκριζώσῃ τὴν ὀλεθρίαν αὐτοῦ ἕξιν.

(ἕπεται τὸ τέλος.) Σ. Σολομωνίδης.

Ο ΣΙΔΗΡΟΥΡΓΟΣ ΠΕΤΡΟΣ ΠΩΤ

ΚΑΙ ΤΟ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΟΝ ΑΥΤΟΥ ΣΥΜΒΑΜΑ.

(*Κατὰ τὸ Ἀγγλικόν.*)

(συνέχεια.)

— Ἀλλ' ὄχι! διελογίσθη, δὲν ὑπάρχει βία. Πρέπει ν' ἀγοράσω κάτι τι διὰ τὴν Μαριγώ, ἕνα μάλλινο *ποσάκι*, ποῦ τόσο καιρὸ τὸ ἐπιθυμοῦσε, καὶ μιὰ μεταξωτὴ ποδιά. Τὰ δέκα παραπάνω τάλαρα εἶναι γιὰ τὴν Μαριγώ μου.

Τὰ δῶρα ταῦτα ἠγοράσθησαν καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ καλάθῳ καὶ ἤδη ἐστράφη μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν σταθμὸν, τῆς τελευταίας συνολκῆς μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ἀναχωρούσης. Ἀλλὰ διαβαίνων ὁ Πέτρος ἐκ τοῦ «Ἐρυθροῦ Λέοντος» ἔστη χάσκων πρὸ τοῦ εἰκονιζομένου ἐπὶ τῆς θύρας θηρίου, ὅπερ ἐκράτει διὰ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν ἀφρῖζον ποτήριον ζύθου καὶ ἐξέβαλλε τὴν γλῶσσαν του, ὡς εἰ ἐπεθύμει νὰ γευθῇ αὐτοῦ. Τοῦ Πέτρου ἡ ὄρεξις ἠρεθίσθη εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμόν.

— Πόσον σὲ κάνει νὰ διψᾷς αὐτὸ τὸ χοιρομέρι! πρᾶγμα ἀπίστευτον. Καὶ τώρα νὰ μὲ δῇ ἡ Μαριγώ μου νὰ γυρίσω πίσω μέσα σὲ δευτέρα θέσι θὰ πᾷ νὰ λιγοθυμήσῃ ἀπὸ τὴ χαρά της. Μὰ νὰ σοῦ πῶ καὶ τὴν ἀλήθεια ἐκεῖνο τὸ κρασὶ τοῦ κὺρ Μαρτίνου δὲν ἦταν τόσο καλό.

Τότε αἴφνης τὸ παράθυρον τοῦ "Λέοντος„ ἠνεώχθη καὶ ἡ στρογγύλη μορφὴ τοῦ καπήλου, ὁμοία πανσελήνῳ, συνήντησε τὴν τοῦ Πέτρου μειδιῶσα.

— Καλημέραν, κὺρ Πὼτ! ἀνεκραύγασεν ὁ εὐφυὴς κάπηλος· δὲν θὰ μᾶς τιμήσετε νὰ περᾶστε ἀπὸ μέσα. Εἶναι δύο φίλοι σας ἐδῶ καὶ ἴσα ἴσα ἠνοίξαμε τόρα βαρέλλι.

Μετὰ δύο λεπτὰ ὁ Πέτρος ἐκάθητο παρὰ τὴν τράπεζαν τοῦ «Ἐρυθροῦ Λέοντος» κρατῶν εἰς τὴν χεῖρα τὸ πρῶτον ἀφρίζον ποτήριον ζύθου καὶ πίνων εἰς ὑγείαν τοῦ φίλου του Βενάρδου, μεθ' οὗ ὡς Landwehr εἶχε πολεμήσει εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν κατὰ τῶν Γάλλων καὶ τοῦ φίλου του Κρέτζερ, τοῦ κουρέως, ὅστις δὶς ὑπῆρξεν ἐν Μέτζ μετά τινος νοσοκομείου.

Τὸ πρῶτον ποτήριον διεδέχθη δεύτερον, τὸ δεύτερον τρίτον, καὶ τὸ τρίτον πάλιν ἕτερον, ἅπερ καὶ ἔφερον εἰς διάχυσιν τοὺς συμπότας, οὕτως ὥστε ἤρξατο ἕκαστος νὰ διηγῆται παντοίας ἱστορίας τῶν μαχῶν καὶ τῶν νοσοκομείων, τοῦ κουρέως προεξάρχοντος, ὅστις διηγήθη τοσαῦτα ψεύδη, ὥστε ὁ Πέτρος Πὼτ ἔμενε μὲ στόμα χαῖνον καὶ μὲ ὀφθαλμοὺς ἀνοικτούς.

— Καὶ ἄλλη μπήρα· πληρόνω ἐγώ! ἀνεκραύγασε πρὸς τὸν κάπηλον ἐν τῷ ἐνθουσιασμῷ του ὁ Πέτρος Πὼτ.

— Ζήτω ὁ αὐτοκράτωρ μας Γουλιέλμος. Γεμίσε τὰ ποτήριά σας, φίλοι μου, σ' τὴν ὑγειά του.

— Καὶ τοῦ Φριδερίκου μας ζήτω.

— Καὶ σ' τοῦ Μόλτκε τὴν ὑγειὰ!

Εἶτα δὲ ἔψαλλον τὸ δημῶδες Γερμανικὸν ᾆσμα.

Ἀκριβέ μου Φαδερλάνδε
σ' τὴν ὑγειά σου τὴ καλή.

Ὁ Πέτρος ἦτο τοσοῦτον χαρωπὸς καὶ εὐτυχής, ὥστε ἐλησμόνησεν ἀμφότερα, τόν τε χρόνον καὶ τὸν τόπον. Ἀλλ' ὅτε ὁ κάπηλος ὕψωσε τὸ ποτήριόν του καὶ ἀνεφώνησε, καὶ τοῦ Βίσμαρκ! ζήτω τοῦ Βίσμαρκ πρῶτα ἀπὸ ὅλους, τότε ὁ Πέτρος ἀνελογίσθη τὴν ἐν τῷ οἴκῳ σύζυγόν του· διότι ἡ κυρὰ Μαριγὼ ἐξήτκει εἰς τὰ οἰκιακὰ τοῦ Πέτρου τὸ αὐτὸ ὑπούργημα, ὁποῖον καὶ ὁ Σιδηροῦς Κόμης ἐν τῇ Γερμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ.

—Παλληκάρια μου νὸ σφίξωμε τόρα ἄλλη μιὰ καὶ ὥρα καλή! Πρέπει νὰ πάγω γιὰ νὰ μὴ χάσω τὸ ὕστερο. Νὰ, ἐγὼ πληρόνω.

— Ἔρριψε δύο νέα τάλληρα ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἔσφιγξε τὰς χεῖρας τῶν φίλων του, ἔλαβε τὸν κάλαθον καὶ τὴν ῥάβδον του καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ Σπὶτζ διηύθυνε τὰ βήματά του πρὸς τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου, ψάλλων καθ' ὁδὸν,

Ἀκριβέ μου Φαδερλάνδε
σ' τὴν ὑγειά σου τὴ καλή!

τοσοῦτον ἠχηρῶς, ὥστε τὰ παράθυρα τῶν οἰκιῶν ἔτρεμον.

Εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου μεγίστη ἠρεμία ἐπεκράτει, τὸ δωμάτιον, εἰς ὃ πωλοῦνται τὰ εἰσιτήρια ἦτο κεκλεισμένον, ἡ δὲ αἴθουσα κενή.

Ἦλθον πολὺ ἐνωρὶς, διελογίσθη ὁ Πέτρος, καθήμενος ἐν τῇ αἰθούσῃ.

Μετά τινα χρόνον ἦλθεν ὁ φύλαξ φέρων σάρωθρον καὶ ἤρξατο ἀποκαθαίρων τὸ δωμάτιον.

— Ἔλα βρ' ἀδερφὲ θὰ μὲ κατασκονίσης, ἀνεφώνησεν ὁ Πέτρος. Πότε θὰ φύγῃ τὸ βαπόρι;

— Εἶναι 'μισὴ ὥρα ποῦ ἔφυγε, ἀπεκρίνατο ὁ φύλαξ δίχως νὰ διακόψῃ τὴν ἐργασίαν του.

— Κατάλαβα, μὰ πότε θὰ φύγῃ τὸ ἄλλο;

— Αὔριον τὸ πρωὶ, σ' τὰς ἕξη, ἀπεκρίνατο ὁ ἀνὴρ μετὰ τῆς ὑβριστικωτέρας ἀταραξίας. Καὶ τώρα πήγαινε, γιατὶ θὰ σβύσω τὰ φανάρια.

Ὁ Πέτρος ἔμεινεν ὡς κεραυνόβλητος.

(ἕπεται τὸ τέλος) Σ.Ι.Π.